

sosyal adalet

AYBAR ve TORUN'A 5 SORU

AGIRNASLI AREN ULUÇ

Kavel'in içyüzü

GAZETEMİZ NASIL ÇIKTI

Bu bir basın geleneğidir. Yayın hayatına atılan her gazete ve dergi ilk sayısında, bir yazı ile kendini tanıtmaya çalışır. Ve çoğunluk okurlarına vaatlerle dolu bir mektup gönderir. Doğrudan, güzelliğinden söz eder. Zenginliğini ve sınırsız imkânlarını anlatır. Ve bütün bunları «sevgili okurların hizmetine arzettiğini» belirterek sözünü başlar.

Bu basın geleneği olmasaydı, biz gene de bu mektubu size göndermek gereğini duyacaktık. Çünkü bizim gerçekten anlatacağımız ve anlatmamız gereken bir oluşumuz var.

Doğruluğumuz, güzelliğimiz bu oluştta. Zenginliğimiz ve sınırsız imkânlarımız bu oluşla başlıyor. Bir «Sosyal Adalet» okurunun bizleri tanıması ve bu oluşu bilmesi gerekiyor.

«Sosyal Adalet» teşebbüsü; emekten yana, demokrasi ve Anayasadan yana olan bizlerin kafasında kıvrılan «Sesimizi nasıl duyururuz? Bizim gibi bu isteği duyanlarla nasıl konuşuruz?» sorusu ile başladı. Bu sorunun cevabını verebilmek için, daha bir çok sorunun cevabını vermemiz gerekti. Günümüzün şartlarında bir yayın organı kurmak belli bir sermaye istiydi. Bizler ise; yazardık, gazeteciydik, sanatçıydık, öğretim üyesiydik, emeğini emeği ile kazanan işçi ve aydındık. Ve sermayemiz, emeğimizin karşılıksız karşılığı ceplerimizdeki paraydı. Önce kendi ceplerimize baş vurduk. Sonra, teşebbüsü çevremize duyurduk ve katılmalarını istedik. Sonuç: «Taşıma suyla değirmen dönmez» diyenler haklı çıkmadı. Ve değirmen dönmeğe başladı.

Doğrusu, memleketimizde pek alışılmamış olan bu yol, bizler tarafından bulunmuş bir yenilik değildir. Bu, bütün dünyada; ilerici, emekten yana ve sosyal adaletin savunucusu haftalık gazeteleri ve diğer fikir dergilerini kuranların baş vurdukları bir yoldur.

Böyle elbirliği ve güçbirliği ile kurulan yayın organları, bir çok mem-

lekette ilerici hareketlerin öncülüğünü yapmış; zaman zaman ilerici cepheye çıkan ayrılıkları gidermek, çatlakları eratarak görevini başarmıştır. Bu çetin yolun yolcuları, herhangi bir sermaye ya da bir sermaye grubunun sözcüsü olmadıkları için, yayın hayatında daima güçlüklerle karşılaşmışlar fakat, on binlerce insana seslerini duyurmak görevini yerine getirmişlerdir.

Kelimenin gerçek anlamı ile emekten yana, sosyal adaletçi bir gazete ya da bir derginin bundan başka bir şekilde kurulabileceğini düşünmek de aklın pek yakın gelmiyor. Sosyal adalet savaşında aklın yolu birleşmeyi, güç de olsa, imkânları bir araya getirip birlikte hareket etmeyi emrediyor. Biz de aklın ve gerçeklerin kurtuluşu uyduk. Teşebbüsümüz kısa zaman da çevremizin dışına taşıdı. Bizleri sadece isimlerimizle, yazılarımızla, eserlerimizle tanyanlar yardımımıza geldi. Açtığımız peşin abone kampanyasına yüzlerce insan katıldı.

«Sosyal Adalet» e karşı gösterilen bu ilgi ve güvenin yanı sıra Anayasamızda yer alan sosyal adaletin gerçekleştirilmesini, lâfta kalmamasını isteyen bir gayretin payı büyük olsa gerektir. Yoksa bir işçinin, bir köy öğretmenin bir dar gelirlinin, çıkmamış bir gazeteye abone olmasını açıklamak güçtür. Bir abonemizin bunun böyle olduğunu ispatlayan bir örneği var. Şöyle diyor Sosyal Adalet'in abonesi:

«Şu kalkınma lâfını yıllardır işitir dururuz. Öncekiler plânsız programsız kalkınmadan bahsederlerdi şimdi plânsızdan söz ediyorlar. Öncekiler kalkınma hayalimizi kuvvetlendirmek için, her mahallede bir milyon yaratmak masalı söylerlerdi. Şimdi de bizlere kalkınmayı anlatabilmek için Avrupadan bir «pasta» misali ithal ettiler. Diyorlar ki «Önce pastayı bir büyütelim - bu istihsalı artıralım demek oluyor - sonra oturup

bir güzel o pastayı yiyelim.» Oysa biz diyoruz ki «Güzel, pastayı elele verip büyütelim. Fakat, kolları sıvamadan şöyle bir, pastanın nasıl paylaşılacağını da görüşüverelim. Biz pastanın büyümesi kadar, sonradan bunun nasıl yenileceği de ilgileniyor. Çünkü oldum olası şu kalkınma pastasından bize hep az düştü gibi gelir bana...»

Görüldüğü gibi halkımız anayasamızda yer alan Sosyal Adaletle çoktan salıp çıkmış. Dar imkânlarına rağmen yayılıp benimsenmesi savaşına da katılıyor.

Biz sosyal adaletçilerin gün geçtikçe sayılarının artacağına ve topluca - Anayasamızın kendilerine taahhüt ettiği - hakları elde etmek için savaşacaklarına inanıyoruz. Başarıya ulaşması için yardımlaşmak şart.

Sosyal Adalet, gün ışığına kavuşmak için bu yardımlaşmadan yararlandı. Şimdi sıra bizde. Bütün gücümüzle, sizlere yararlı olmağa çalışacağız. İyi ya da kötü taraflarımıza görüp gösterme görevini siz yapacaksınız.

Sosyal Adalet'in bu ilk sayısının, herhangi bir haftanın sayısı olarak kabul edilmemesi gerekir. Bu sayımızda; özellikle Sosyal Adalet kavramı ve ilerici hareketlerin birliği gereğini ele aldık. Bu konularda çeşitli görüşlere yer vermeğe çalıştık. Bu yüzden haftalık iç ve dış olaylara gereğince yer veremedik. Önümüzdeki sayılar, ilk sayıdaki bu geçici eksikliği gidereceğiz. Böylelikle gelecek sayılar daha renkli ve hareketli olacak. Olayları değerlendiren kısır politika tartışmalarından çok sosyal olaylara, gelişen toplumsal hareketlere yer vermeğe çalışacağız.

İlk sayılarımızda olacak bazı aksaklıklar için şimdiden özür dileriz. Fakat, şimdiden her sayının, bir önceki ne bakarak daha titizlikle hazırlanacağını söyleyebiliriz.

Saygılarımızla...

SOSYAL ADALET

sosyal adalet

YAZARLAR:

Mehmet Ali AYBAR, Niyazi AĞIRNASLI, Burhanettin ULUÇ, Osman Nuri TORUN, Sadun AREN, Recai İSKENDER OĞLU, Aziz NESİN, Behice BORAN, Fethi NACI, Müşerref HEKİMOĞLU, Mehmet MAKAL, Rifat İLGAZ, Sabahattin EYÜROĞLU, Samim KOCAGÖZ, Şahap BALCIOĞLU, Türkkaya ATAÖV, Hüseyin KORKMAZGİL, Erdoğan BAŞAR, Aslan BAŞER, Kemal SÜLKER, Şina PAMUKÇU, İbrahim GÜZELCE, Kemal TÜRKLER, Turhan TÜKEL, Musa ANTER, Enver AYTEKİN, Uğur CANKOÇAK, Adnan CEMGİL, Kemal ÇİFTLİLER, Suha ÇİLİNGİROĞLU, Süleyman EGE, Şaban ERİK, Nevzat HATKO, Kenan KAYA, Sait KIRMIZITOPRAK, Selim MİMOĞLU, Metin Özek, Doğan ÖZ

GÜDEN, Tahir ÖZTÜRK, Mehmet REŞAMOĞLU, Nurdoğan TAÇALAN, Ahmet TOP, Selma TÜKEL.

SANATÇILAR:

Teoman AKTÜREL, Talip APAYDIN, Mustafa ARSLAN, Ülkü ARZAK, Fakir BAYKURT, Zeki BEYNER, Asım BEZİRCİ, Kemal BİLBAŞAR, Erdem BİRİR, Muzaffer BUYRUKÇU, Edis CANSEVER, Necati CUMALI, Asaf ÇİĞİLTEPE, Arif DAMAR, Metin ELOĞLU, Levla ERBİL, Azra ERHAT, Metin ERKSAN, Selâhattin HILAV, Orhan KEMAL, Yaşar KEMAL, Rauf MİTLUAY, Eflatun NURİ, Erdoğan ÖZER, Demir ÖZLÜ, Halit REFIĞ, Burhan SOLUKÇU, Kemal TAHİR, Sezer TANSUĞ, Rekin TEKSOY, Sevim ULUÇ, İsmail YONGUÇ YAŞAR, Can YÜCEL, Ahmet RÜRÜR.

Haftalık Siyasî Gazete
19 Mart 1963 Yılı: 1 Sayı: 1
İMTİYAZ SAHİBİ:
CEMAL HAKKI SELEK
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ:
TURHAN TÜKEL
İDAREHANE: Cağaloğlu, Molla Fenari Sokak, No. 30 — 32 (Vatan Matbaası) Tel: 22 93 15
FİYATI: 100 Kuruş.
ABONE: 3 Aylık 10 Lira,
6 Aylık 20 Lira,
1 Yıllık 40 Lira,
Yurt dışı abonelerde posta ücreti abone bedeline eklenir.
İLAN: Beher Sütunda Santimetresi 25 Lira'dır. Renkli İlanlar özel tarifeyle tabiidir.
DİZİLDİĞİ VE BASILDIĞI YER: Vatan Matbaası — İSTANBUL

SOSYAL ADALET İÇİN

sosyal adalet

Toplum hayatındaki bir takım değişiklikler, kendleriyle birlikte, bir takım yeni sözler, yeni kavramlar da getirirler. Meselâ 1923'te Cumhuriyetin ilânından sonra «Hâkimiyeti Milliye», 1945'te çok partili döneme girilince «Demokrasi» ve şimdi de, 27 Mayıs'tan sonra, «Sosyal Adalet».

Sosyal adalet, 27 Mayıs'tan sonra yalnız yazılarda ve konuşmalarda kalmamış, 9 Temmuz 1961'de kabul edilen yeni anayasamızda da ifadesini bulmuştur. Ve halkımız anayasaya «EVET» diyerek «SOSYAL ADALET» in gerçekleştirilmesini istediğini belirtmiştir. Nitekim anayasanın «Başlangıç» kısmında, bu anayasanın «İnsan hak ve hürriyetlerini, milli dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurmak için» hazırlandığı yazılmıştır. Anayasanın «Sosyal ve İktisadi haklar ve ödevler» başlıklı üçüncü bölümü ise doğrudan doğruya sosyal adaletin gerçekleştirilmesiyle ilgili maddeleri sıralamaktadır.

Bu gazete, Anayasa'da yazılı hakların ak kâğıt üzerinde kalmayıp günlük yaşamaya karışması, yaşayan haklar durumuna gelmesi için girişilen savaşa katılmak üzere çıkıyor. Sosyal adalet denince, işçisiyle, köylüsüyle, memuruyla, zanaatkârıyla, esnafıyla, serbest meslek sahipleriyle, çalışan bütün insanların milli gelirden, harcadıkları emeğe göre bir pay almalarını ve milli gelire kattıkları değer ne olursa olsun, her yurttaşın insanca yaşayabilmesini ve kabiliyetlerini sonuna kadar geliştirebilmek için imkân eşitliğine kavuşmasını anlıyoruz. Sosyal adalet donmuş, değişmez bir kavram değildir. Toplumun gelişmesine göre ileriye doğru emekten yana yeni özlere kazanıp zenginleşen ve boyuna değişip dönüşen bir kavramdır. Sosyal adalet bizim için bilginlerin yazılarında politikacıların söylevlerinde geçecek bir süsleme unsuru değildir. İştir, topraktır, eydür, hastanedir, dok tordur, ilaçtır, okulsuz 2 milyon Türk çocuğunun siyah önlüklere ve okul sıralarına kavuşmasıdır, işsiz kalmamaktır, yarı kaygısı çekmemektir, ihtiyarlukta avuç açmamaktır, üniversitedir, tiyatrodur, sinemadır, konserdir, kitaptır, spor alanıdır, yani insanca yaşamaktır.

Sosyal adalet nasıl gerçekleşecek, evlerimizin ve işyerlerinin kapısından nasıl içeri girecek? Bütün ülkelerin insanları bu ölüm-dirim sorusunu sormak, cevabını aramak ve bulmak zorundadır. Biz, bu soruyu, ortaçağ kalıntısı bir ekonomik düzeni koruyan; bu düzeni bir kapitalizm aşılmasıyla sürdürmeğe çalışan bir ülkede soruyoruz. Ve insan gücünün, tabiat kaynaklarının topluma yararlı bir biçimde ve gerekli kalkınma hızını sağlayacak yönde kullanılması için,

yâni üretimin ve milli gelirin artması ve artan milli gelirin hakça dağıtılması için, toplumu aydınların iş ve kader birliği yaptığı uyarıcı ve sürükleyici işçi sınıfımızla kaynaşmış halk yığınlarının politik bir kuvvet olarak katıldığı, emekten yana bir politikanın yürürlüğe konması şarttır, diyoruz. Tizlikle «istiklâl»ci, ulusal varlığımızı her şeyin üstünde tutan, bundan dolayı da kalkınma çabamızı engellemeyen, barışçı, Birleşmiş Milletler idealine bağlı bir dış politikanın yürütülmesi şarttır, diyoruz. Bu dileğimizin fikir kaynakları, Atatürk'çülüğün günümüz gerçekleri karşısında yeniden değerlendirilmiş olan gerçek halkçılığı, emekten yana devletçiliği, gerçek milliyetçiliği, kâğıt üstünde kalmayan devrimciliği, bilimeçliliği, laikliği, barışçılığı ve «istiklâl»çiliği, emperyalizme, sömürücülüğe karşı oluşu ile, çağdaş insan haklarını dile getiren yeni anayasamızdır.

Türkiye gerçeklerinden hareket etmek, en önemli ilkemizdir. Bunun için bu gazetede memleket meseleleri, özünü bilimsel düşünceden alan, bilimsel gerçeklere dayanan bir görüşle ele alınacak; tarihsel oluşun bugünkü şartları içinde gerçekleşebilir çözüm yolları aranacaktır. Kendi gerçeklerimizden hareket etmek demek, elbette dar görüşlü bir mahallilik içine kapanıp kalmak değildir. Kendi gerçeklerimizden hareket etmekle beraber bütün geri kalmış toplumları kalkanma ve ilerleme konusundaki deneylerinden, başarılarından; ya da başarısızlıklarından gerekli dersleri almayı bileceğiz. Bu gazete, aynı temel ilkelerin çözümünde değişik teklifler getiren bütün yazılara açık olacaktır.

Faşizm tehlikesinin elle tutulur, gözle görülür hâle geldiğini şu dönemde emekten yana bütün ilerlecilerin dayanışmaları, işbirliği etmeleri ve böylece faşizmi sindirecek etkin bir kuvvet hâline gelmeleri şarttır. Halkçı, milliyetçi, devrimci, sosyal adaletçi bütün kuvvetlerin, yâni demokrasiden yana, yâni emekten yana bütün kuvvetlerin elele yürümesini sağlamaya çalışmak, gazetemizin bir numaralı meselesi olacaktır.

Meselelerimizi ancak Tür halkının çözebileceğine inanıyoruz. Demokrasiye inancımızın, Anayasa saygımızın temel sebebi budur. Halkın dışında kurtarıcılar beklemenin yanlış ve zararlı bir tutum olduğuna, meselelerimizi büsbütün çıkmaza sokacağına inanıyoruz. Ondokuzuncu Yüzyıl'dan bu yana sürüp gelen el yordamıyla ararıların ancak Türk halkının eğitilip aydınlatılarak ulusal kalkınma ve ilerleme için bilinçli itici kuvveti hâline gelmesiyle olumlu bir yola gireceğine inanıyoruz. Bunun için sonuna kadar parlamento rejiminden ve bu rejimi yerleştirmeye çalışanlardan yana olacağız. Bunu söylemek, güdülen politikanın mutlu azınlıkçı niteliğini belirtmeye, emekçi halk yığınlarının haklarını savunmaya ve halktan yana, sosyal adaletçi bir politikayı ileri sürmeye engel değildir, bunların temel şartıdır.

ANAYASA MAHKEMESİ ÇALIŞIYOR

Türkiye İşçi Partisi'nin anayasaya aykırı bulduğu kanun ve kanun maddeleri hakkındaki müracaatını usul bakımından inceleyen Anayasa Mahkemesi, geçen hafta içinde esasa girmeye karar verdi ve 78 davanın görülmesine başlandı.

Ankara Senatörü Niyazi Ağırnaslı'nın iktisatından sonra Anayasa Mahkemesi'nde dava açmak hakkını kazanan Türkiye İşçi Partisi'nden başka C.H.P., A.P. ve Y.T.P. de bazı kanun ve kanun maddelerinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuş bulunuyorlar. Mecliste temsil edilen partilerden C.K.M.P. ve M.P. ise 28 Şubat 1963 akşamına kadar herhangi bir müracaatta bulunmayarak Anayasaya aykırı kanunların dava edilebilmesi için tanınan altı aylık süreyle geçirdiler.

Bu arada asıl dikkati çeken, Anayasa Mahkemesine başvurmuş yetkili diğer organların, hiçbir kanun veya kanun maddesi hakkında iptal davası açmaması oldu. Özellikle, anayasayı çiğneyen bir iktidara karşı en büyük direnmeyi gösteren üniversitenin, kendi eliyle hazırladığı bir anayasaya sahip çıkmaması ve bilim hürriyetine gem vurulan kanunların iptali için Anayasa Mahkemesine başvurumaması hayret ve üzüntü ile karşılandı.

Anayasa Mahkemesine başvuran siyasi partilerin iptalini istedikleri kanunların incelenmesi, bu partilerin hangi sınıflar adına hareket ettiklerini göstermesi bakımından büyük önem taşıyor. SOSYAL ADALET, gelecek sayılarında, siyasi partilerin hangi kanunların iptalini istediklerini geniş şekilde açıklayacaktır.

Şu kadar var ki, Türkiye İşçi Partisi'nin, Meclis'te temsil edilme imkânına kavuşur kavuşmaz, 18 gün zarfında 78 kanun ve kanun maddesinin iptali için dava dosyalarını hazırlayarak Anayasa Mahkemesine başvurması, halk oyunda çok müsbet karşılandı. Profesör Cahit Tanyol, 8 Mart 1963 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan «Şehzade Kavgaları» başlıklı makalesinde bu husustaki görüşünü şöyle açıkladı:

«Doğrusunu söylemek lüzumsuz, ben, İşçi Partisi'nin bu hukuk mücadelesini, alışılmış bir geleceğe uyma şeklinde yorumlamış; onun da teorik, ayağını yere basmayan bir parti olduğunu düşünmüştüm. İşçinin birçok derdleri dururken, İşçi Partisi'nin, 141 ve 142 nci maddeleri söz konusu etmesini mânâsız bulmuştum. Bu yüzden, gerek partiye ve gerekse parti yöneticilerine karşı içimde bir güvensizlik vardı. 141 nci ve 142 nci maddelerin kaldırılmasını İşçi Partisi'nin ele almasında, faydadan çok zarar hayal ediyordum. Bu, bütün aydınların davası olmalıdır, di-yordum.

Aradan bu kadar zaman geçti. Ne Anayasayı hazırlayan üle-mada ve ne de siyasi partilerde bir kıvılcıma görüldü. Anayasa Mahkemesi kuruldu. Sabık iktidarı gayri meşru görenler, sabık iktidara karşı hukuk devletini savunular ve nihayet sabık iktidarın taraftarlarını istismar edenler bu konuya yanaşmadı. Hattâ kanunların daha da sertleşmesini arzu eden Bakanlar zohur etti.

.....
Fakat İşçi Partisi, Meclis'te bir milletvekiline sahip olunca, ilk iş olarak Anayasa Mahkemesine, antidemokra-

tik kanunlar için büyücek bir dosya sundu; ve demokrasinin palavrası değil, yeni bir anlamı olduğunu bize hatırlattı. Diğer partilerle kendisi arasında en ufak bir benzerlik olmadığını ispat etti.

İşçi Partisi, diğer partilerin dayandığı temelleri de açığa vurdu, ayıplarını ortaya çıkardı.

.....
Çünkü o, şehzade kavgalarını modernize eden Osmanlı partilerinin karşısına, ayağı halkın uzak tabakalarına kadar uzanan bir sınıf şuurıyla bir fikir sistemiyle çıkıyor.

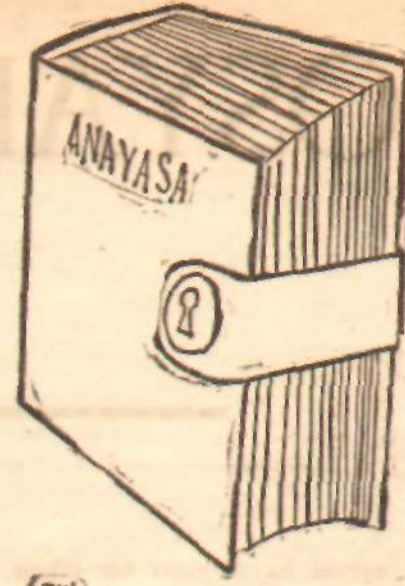
Buna karşılık:
Daha dün, demokrasi için, hürriyet için kızılca kıyametler koparan «Osmanlı aydınları susuyor...»

«PLAN SOSYALİST OLSAYDI»

Devlet Planlama Teşkilâtı'nın eski İktisadi Planlama Teşkilâtının İktisadi Planlama Dairesi Eski Başkanı Atilla Sönmez, geçen Cumartesi günü Ankara 'Türk Evrim Ocağı'nda verdiği «Plan sosyalist olsaydı» konulu konferansta, bütün meselelerimizin tek çözüm yolunun sosyalist bir plan olduğunu açıkladı.

Necat Erder'in yönettiği konferansta gelir dağılımı, vergi yükünün dağılımı, devlet harcamalarının sektörler ve bölgeler itibarıyla dağılımı bakımından planın sosyalist bir plan olmadığını belirten Atilla Sönmez, özetle şunları söyledi:

«Tatbik edilen bütçe yatırımlarının yüzde 35'ine yakın kısmı, İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük illere yapılmaktadır. Bu dağılım, bölgeler bakımından dengesizdir. Buna rağmen, bu şehirlerin medeni ihtiyaçları karşılanmış olmaktadır. Planın iktisadi ve sosyal hayatı kavrayış şekli de, sosyalist olmaktan uzak-

tir. Sosyalist bir plan, iktisadi ve sosyal yapıda değişiklik yapılmasını hedef tutar.

İçinde bulunduğumuz iktisadi ve sosyal düzen, ileri tekniklerin istihsalde kullanılarak hayat seviyesinin yükseltilmesini, daha fazla yatırım yapılmasını, işsizliğin ortadan kaldırılmasını imkânsız kılmaktadır. Çünkü, bunları gerçekleştirmek, önemli bir sermaye birikimini zorunlu kılmaktadır. Böyle bir sermaye birikimi de esasen bozuk olan gelir dağılımını daha tahammül edilemez bir duruma getirir. Sosyalist bir plan, bütün meselelerin yegâne çözüm yolu olarak karşımıza çıkar.

Bu konuşmadan sonra dinleyenler Erder ile Sönmez'e planla ilgili çeşitli sorular yönelttiler. Teknisyenlerle politikacılar arasındaki münasebetlere dair bir soruyu Necat Erder şöyle cevaplandırdı:

«Teknisyenler birer karar organı olmadıkları için, onların yaptıkları, siyasi karar organlarının stratejisine uygun bir plan hazırlamaktır. Onlardan kendi siyasi tercihlerini belirtmelerini beklemek haksızlık olur.

Planın ana hedefi yüzde 7 kalkınma hızını sağlamaktır. Bu he-

defi açıklamak politikacılara cazip geldi. Fakat tatbikatta gelir dağılımı bozuldu. Zira, planın tatbikatı için yapı değişiklikleri yapılması icap etmekteydi. Toprak reformu, iktisadi devlet teşekküllerinin reorganizasyonu gibi... Bunlar yapılmadı. Çünkü, her ikisi de bugünkü çıkarlar düzenini değiştirecekti. Burada da halkoyuna sunulan ile yapılan arasında samimiyetsizlik açıkça ortaya çıktı.»

Sosyalizm ile demokrasinin bağdaşmayacağına dair soruya da eski planlama uzmanı şöyle cevap verdi:

«Demokratik düzenin halka dayanması gerektir. O bakımdan sosyalizm ancak demokratik düzende olur. Oysa kapitalizm, demokratik düzende olmayabilir.»

Kapitalist bir düzende plan yapılabileceğine dair soruya da Prof. Perihan Çambel cevap vererek «Kapitalizmde plan ancak bir takım kişilerin zenginleşmesine yol açar» dedi.

Türk Devrim Ocağı Ankara Ocağı'nın büyük ilgi gören konferanslarına devam edecek ve gelecek pazar günü Prof. Sadun Aren, «Türkiye'de devletçiliğin tarihi gelişimi ve zorunlukları» konulu bir konferans verecektir.

DÖNÜŞÜ OLMAYAN YOL

Kurucu Meclis'teki Anayasa çalışmalarını hatırlıyorum. Sosyal Adalet ilkesi Anayasada yer aldığı zaman gözler parladı, yürekler mutlulukla çarptı. Sosyal adaletin gerçekleştirileceği günlerin çabucak geleceğine inandık. Sosyal adaleti kâğıttan yaşantımıza aktarabileceğimize sandık. Anayasayı hazırlayanlar görüşlerini kabartıyor, «İşte, diyorlardı, ileri bir Anayasa hazırladık ulusumuza. Bu anayasayla halkın istismlarını dindirebiliriz. Türk toplumunu gerilikten kurtarır, çağdaş aygıtağa ulaştırabiliriz. Devrimci partilere reform yolları açık, ekonomik ve sosyal reformlar hızla yapılabilir, sosyal adalet gerçekleştirilir...»

Bu sözleri söyleyenler de, yazanlar da bir şey unuttu: Dünyada, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çok güzel, ileri Anayasalar yapılmış ama bu yasalar ulusları mutluluğa kavuşturmadı. Tersine bu yasalar bir kâğıt parçası olmanın ötesinde gidemedi bir çok memlekette. İnsanlar özgürlük, eşitlik, adalet için, açlığı, fakirliği yenmek, emeğin, alın terinin karşılığını almak için yeni savaşlara giriştiler...

Türkiyemizde de aynı kavgayı yaşıyoruz. Anayasamızı yaşantımıza aktarmak bir yana bazı deyimlere kâğıt üzerinde bile dayanamıyoruz. Bunlar büyük tepkiler göstermekten geri kalmıyor, «Ne demekmiş sosyal adalet» diyorlar. Sosyal ada-

leti bir umacı gibi görüyorlar, sosyal adaleti savunulara düşman gibi görüyorlar, sosyal adaletin şartlarını söyleyenlere kara çalmak için yarış ediyorlar. Başka türlü de beklenemez doğrusu. Böyle sert, kara tepkilerin, hattâ Anayasayı yapan, Anayasa komisyonunda çalışan kişilerden ve kuruluşlardan gelmesi çok olagan. Bu çevrelerden köklerine, yapılarına aykırı bir davranış umulamaz ki...

Bu memlekette sosyal adalet nasıl gerçekleşir? Adaletsizliği yaratan sebepleri ortadan kaldırarak, sömürçülüğe karşı koyarak değil mi? Peki bunu kim yapacak? Toprak ve şehir ağalarının sözcüleri mi, rahatını sömürçülük üzerine kuranlar mı? Bu memleketteki adaletsizlikten, millî gelirin dağılımındaki dengesizlikten, emeğin alın terinin karşılığını alamamasından çıkar bulanlar, sosyal adaleti gerçekleştirecek çabaları nasıl destekler! Yok böyle sey. Bu çevrelerden ancak tutucu davranışlar beklenir, çıkarları bozan her çaba karşısında dikilmeleri, birbirleriyle hiç ilişkisi yok gibi görünen grupların baş döndürücü bir hızla yanyana gelmeleri...

Olaylar da göstermedi mi? Çıkarıcı çevrelerin sözcüleri Mecliste ve Senatóda karşı partilerde olsalar da, geçmişe özen, statükoyu koruma kaygısıyla yanyana geliverdiler. Sosyal adaleti gerçekleştirecek bir davranış görmedik şimdiye kadar. Beş yıllık kalkınma planı kuşa döndü. Planın uygulanması için gerekli reformların hiç biri yapılmadı. Hükümetler tavis üzerine tavis verdi. Bütün fedakârlığı dar gelirlil vatandaş yükümlendi. Beş yıllık plan, dar gelirlil vatandaşın, memurun, işçinin, köylünün, bir sözle bu memleketin mutsuz çoğunluğunun yaşama durumunu yitiren bir belge durumuna geldi. Sosyal adalet ilkesine ve bu ilkeyi gerçekleştirecek plana bağlananlar hayal kırıklığına uğradılar.

Bekli aç, ama çok faydalı bir deneme bu. Kısa zamanda çok şey öğrendik. Bu deneme halkın gözünü daha çok açtı, alacakaranlıkta oynanan oyunları iyi seçiyor artık. Kim kimden yana biliyor. Güzel, insana umut veren bir Anayasa hazırlamakla bu Anayasayı uygulamama ayrı şeyler olduğunu düşünüyor. Anayasayı gerçekten uygulayacak partiler kurulmadan, işçiler, köylüler, küçük esnaf, memur, bir sözle emeğiyle yaşayanlar örgütlenmeden sesini duyuracak, hakkını alacak kadar güçlenmeden sömürçülüğe son verilemeyeceğini anlıyor. Karacalpa politikasının gerisinde yatan gerçek görüş, demokrasinin bir oyun olmadığına her gün daha çok akıl erdiliyor. Öyleyse geride kalan zamanı boş geçirmiş değiliz. Uyanmış, aydınlanmış, epeyce yol almışız. Bu yoldan geriye dönüş yok artık. Gericiiler istediği kadar dirensin, bütün güçlerini seferber etsinler! Tarihin akışını kimse durduramamış şimdiye kadar. Türk toplumundaki uyanış, gelişmeyi durdurmaya da kimsenin gücü yetmeyecek. Güçsüzler yanyana gelecek, güçlenecek, örgütlenecekler. Parlamentodaki boşluğu dolduracakları, toprak ve şehir ağalarının sözcüleri konutlu zaman emek gücünün sesi karşılık verecek. Sömürçülük o zaman son bulacak, sosyal adalet de o zaman gerçekleştirilecek. Kavga eşit şartlarda yapıldığı zaman.

Anayasamızı yaşantısında hissetmek isteyenler, demokrasinin bir oyun olmadığına inanmayanlar cesur ve açık kolları sıvasınlar, dönüşü olmayan yoldan öncüler arasına katılsınlar!...

Müşerref Hekimoğlu

SENATÖR ULUÇ, İZMİR'DE İŞÇİLERE «TEŞKİLÂTLANIN» DEDİ

Bağımsız Senatör Burhanettin ULUÇ, Türkiye İşçi Partisi İzmir İl Merkezinin açılış töreninde hazır bulundu. Emekli General Burhanettin Uluç, törende aşağıdaki konuşmayı yaptı:

Anayasamızda ifadesini bulan SOSYAL HUKUK DEVLETİ'nin ilk, demokratik ve millî sıfatına layık olarak kurmakta İŞÇİ sınıfının vaz geçilmez kuvvet ve hususiyetli bütün mevcudiyetiyle kendisini hissettirmeye başlamıştır.

Artık katıyca ulaşılmıştır ki geniş ve büyük halk yığınları lehinde, cumiyetin ezilen ve sömürülen zümreleri yararına kararlar almak, her çeşit iktisadî - içtimai hâkimiyetle elinde bulunduran şahıs, zümre ve teşekküllerin yerine haklı varlığını ve hedefini idrak etmiş toplumsal, halkçı, devrimci teşkilât ve partilere bağlıdır.

Demokratik hayatımızın vaz geçilmez unsurları olan siyasi partiler bugün anayasa teminatı altında ve himayesindedir. İnsan gücü ve insan zekâsını temsil eden, tabiatı işleyen ve sermaye ile servecî yaratan EMEKÇİLER'in hiç irkilmeyen hakiki maddada demokratik mücadeleye başlamaları ve devam etmeleri, rejiminizi en sağlam fikir ve ilmi garantisini teşkil edecektir. İster parlamento içinde, ister dışında olsun; ister muhalifette, ister iktidarda olsun, teşkilâtlanmış bir işçi - emekçi kitlesi, en hakiki ve sosyal taleplerle, siyasi

karar alma organları için kale ve nazara alınacak bir varlık olacaktır.

İktisadî menfaatlarımızı tahakkuk ettirmek için kurulan sendikalar کافی değildir. Siyasi parti halinde teşkilatlanmak, kendi kendini temsil ettirmek de şarttır. Bunun için de birleşmek bir araya gelmek, kendi davalarımızı kendimizin halledebileceği Türkiye İşçi Partisi camiasına dahil olmak şu veya bu partinin oy ambarı halinden çıkmak ve kurtulmak gerektir.

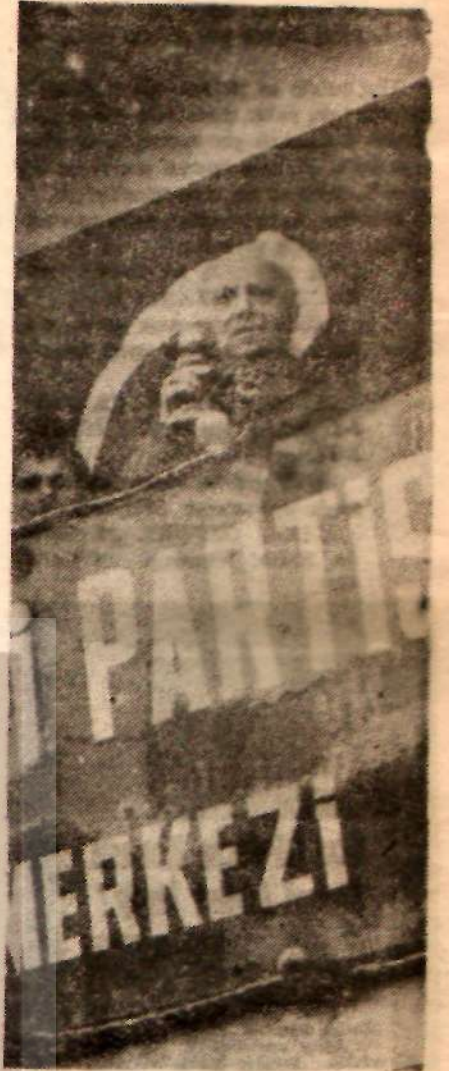
İkna, telkin, münakaşa yolu ile sosyal adaleti gerçekleştirmenin demokratik öncülleri sizler olacaksınız. Sizleri kösteklemek isteyenler çıkacaktır. Mücadelesiz kolay olmayacaktır. Ama inancaksınız. Başaracaksınız. Herkese eğitim, herkese öğrenim, herkese sağlık, herkese mesken, herkese toprak, herkese iş, herkese imkân ve fırsat eşitliği... en samimi ve hızlı bir şekilde, bunları imhısar ve imtiyazında bulundurmamaya, çoğunluğunun bu insani haklardan mahrum bulunmuş işçilerin, emekçilerin, çabalarının öncülüğü ve gayretle gerçekleştirecektir. Tüzüğü, programı ve mensupları ile hakiki bir fikir ve ilmi partisi halinde gözükün Türkiye İşçi Partisi'nde toplanmak, İzmir'in şuurlu, idealist, vefakâr ve cefakâr işçileri için

en tabii davranış olacaktır.

Bir örnek vereyim. Anayasamızın 47. maddesiyle işçiler, işverenlerle olan münasebetlerinde, iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve grev haklarına sahiptirler. Bunun için çıkacak kanun hâlâ çıkmamakta ve tahdit - tazyiklerle donatılmaktadır. Eğer işçiler bağımsız bir teşkilât ve parti olarak birleşmiş ve parlamento-da temsil edilmiş olsalardı, batı demokrasileri için en tabii sosyal - iktisadî hak halinde her gün kullanılan bu hakları düzenleyen kanun gündüze kadar çıkar, yürürlüğe girerdi.

Bir başka örnek vereyim. Beş yıllık kalkınma planının 1963 bütçesi için 1 Milyar 200 Milyon'luk bir mali kaynak gerek. Hükûmet ve Meclis bu kaynak için vasıtasız vergilere, ödeme gücü yerinde sınıflara değil, ağır işçi ve yükü hizmet erbabına - bu arada size, işçiye de - yansıyacak vasıtasız vergilere ve zamlara tevessül etti. Eğer işçi - emekçi çabasan zümre parlamento-da ve iktidarda olsaydı, elbette anayasamızın 61 nci maddesine uygun, yani herkesi malî gücüne göre vergilendirme yoluna giderdi.

Görüldüğü ki, kalkınmak, demokratik gelişmemiz içinde sosyal adaleti gerçekleştirmek, inanca ve düşüncelere hürriyetini garanti altına almış anayasamızın hükümlerini realiteye aktarmak; bebemahal ve mutlaka birleşmek, siyasi parti camiası halinde taazzuz etmek şartına bağlıdır. Birleşiniz. Çünkü, millî gelişimin ferd ve

Uluç, İşçi Partilerine hitap ediyor

gruplarına adilane taksimi, emeğin ve emekçinin önem ve değerinin anlaşılması, iktisadî ve sosyal hak ve ödevlerimizin gerçekleştirilmesi, sosyal hukuk devletimizin kurulması, sosyal adaletin ve hürriyetin realite olması, hakiki gücünü ispat edebilecek fikir ve beden işçisinin idealist ve namuslu aydınlarla elele vermesi, birleşmesi ile mümkündür. Yolunuz açıktır. Gayemiz kutsaldır. Başarınız kesindir.

T.I.P. İzmir İl Merkezi, Senatör Uluç tarafından açılıyor

«SOSYALİST DEMEYİN DE»

Suriyede ihtilâl olduğu gün gazetelere demec veren Dışişleri Bakanı Fırat Cemal Erkin, Suriyede ihtilâlin «sosyalist bir hareket» olduğunu söyledi. Gazeteler böyle yazdılar, radyo böyle söyledi. Ancak, «Sosyalist» sözcüğüne duyulan allerji, bunun bazı çevrelerde yarattığı telâş, güllünç - aslında acı - olaylara yol açtı.

İhtilâlden iki gün sonra, bilinmeyen bir kuvvetin gazeteleri, Suriye ihtilâlinin sosyalist bir hareket olduğunu yayımlamasını önlemek için birleştirdiği hayretle görüldü.

Arkasından Ankara Radyosu... Suriye ihtilâlini yorumlayan bir yayında; «— Şimdi mühtem olan şudur. Suriye acaba demokrasiye mi, sosyalizme mi gidecektir?»

Radyonun sayın yorumcusu sosyalizm ve demokrasinin anlamını mı biliyor? Yoksa bu sözcükleri, dinleyenlerin de kendi yorumladığı anlamda mı kabul edeceğini sanıyor.

ÇALIŞMALAR HIZLANACAK

Kısa bir süre önce kurulan Sosyalist Kültür Derneği çalışmalarını gittikçe hızlandırıyor. Bu ay Derneğin İstanbul, İzmir ve Diyarbakır şubeleri kuruluyor. İngiltere, Fransa, Belçika ve Hindistan'daki tanınmış sosyalistlerle temas eden S. K. D. bu sosyalistleri konferanslar vermek üzere Türkiye'ye çağırıyor. Bunlar önümüzdeki ayda gelip konuşacaklar... Ancak, S. K. D. yöneticileri haftada bir gün verilen konferanslarla sosyalist eğitimi gerçekleştirmeyi yeterli bulmuyorlar. Haftada bir iki defa da küçük grupların tartışmalı toplantılar yapması için hazırlıklar var. Bu toplantılara ilki bir süredenberi hastanede yatan Dernek Başkanı Dr. Osman Nuri Torun evine çıktıktan sonra yapılacak.

S. K. D. ayrıca sosyalist yayınlarla da uğraşiyor. Yabancı dillerden türkçeye çevrilecek eserlerin listesi hazırlanmıştır.

BASKI VE TAHRİKLERE RAĞMEN

Türkiye İşçi Partisinin İzmir'de yeni il merkezi 10 Aralık Pazartesi günü Türkiye İşçi Partisi Ankara Senatörü Niyazi Ağırnaslı ile Bağımsız Senatör Burhanettin Uluç'un da hazır bulunduğu bir törenle açıldı.

Devrimden sonra yaptığı İzmir valiliği sırasında kendisini dürüst ve popüler bir idare adamı olarak kabul ettiren Emekli General Burhanettin Uluç'un bir buçuk yıldanberi İzmir'e ilk defa Türkiye İşçi Partisi toplantısına katılmak üzere gelmesi, İzmir'liler için büyük bir sürpriz oldu.

Törene katılan topluluk daha önce yapılan parti toplantılarını kıyaslanınca, aylardanberi süregelen, gelişti baskı ve tahriklere rağmen Türkiye İşçi Partisinin İzmir'de büyük bir gelişme kaydettiği görülmüyordu.

Tepecik'teki yeni il merkezinde yapılan açılış töreninde ilk olarak konuşan T.I.P. İl Başkanı Nuran Yuluğ, Osmanlı tipi partilere karşı işçinin kendi partisiyle çıkarak yaşama kavgasını yaptığını söyledi. Diğer partileri ayda ve sendikacıları da işçi meselelerini açıklayan konuşmalar yapılar.

Büyük tezahürat arasında konuşan Senatör Burhanettin Uluç, tam metnini ayrıca verdiğimiz konuşmasında, bütün emekçi vatandaşları Türkiye İşçi Partisinde toplanmaya davet etti. Konuşmanın sonunda partililerin «Sizi fiilen bu partinin içinde görmek istiyoruz» şeklindeki tezahüratına Uluç, «Dalma sizlerle beraber

rim. Benim için parti bahis konusu değildir» diyerek cevaplandırdı.

T.I.P. Ankara Senatörü Niyazi Ağırnaslı ise, beş partiyi suni partiler olarak vasıflandırarak, «Bu partiyi olaylar ve çekilen ıstıraplar yoğurarak meydana getirmişiz» dedi; Anayasaya aykırı kanunların kaldırılması konusunda partililere bilgi vererek irkçi, turancı ve faşist tahrikelere dikkati çekerek sözlerini şöyle tamamladı:

«Bizim vatanımız burasıdır. Turanlar, Tıyanşanlar değil... Bizim davalarımız bu topraklardadır. Gönül dolu hamleci bir kuvvetle ve elbirliğiyle bu milleti yüceltmeliyiz.»

Tören sonunda Türkiye İşçi Partisinin yeni il merkezi Senatör Burhanettin Uluç tarafından açıldı. Ancak, Gültape'iler bu toplantıyla yetinmediler ve senatörleri Gültape'ye davet ettiler.

Senatör Niyazi Ağırnaslı ile diğer partililer gece Gültape'ye giderek bir sohbet toplantısı yaptı. T.I.P. Bornova ve Karşıyaka İlçe Merkezlerinin açılış törenlerine ait filmleizin de gösterildiği sohbet toplantısı büyük ilgi gördü.

10 Aralık'ta Türkiye İşçi Partisi bakımından önemli bir yarı da, il merkezinin açılışından sonra 157 kişinin Türkiye İşçi Partisine derhal kayıtlarını yaptıkları oldu.

İnsan değil misiniz?

Karadeniz illerinden birine, beyni dururken kafatası ile düşünen bir Vali göndermişler yukardan. Sayın Vali bizim hemşehrilerimize üç öğün:

«Lâz değil misiniz, adam olmazsınız siz!... Lâzınız, Lâz!... Lâz!...» der durmuş.

Eee, ne yapmışlar, Vali Bey kadar bilcek değiller ya! Bizimkiler de inanmışlar Lâz olduklarına, adam olmadıklarına...

Sayın Vali, yıllardan sonra gemiye binmiş İstanbu'fa sıksa giderken öycesine bir karayele tutulmuş ki ne yelken kalmış, ne seren... Koca gemi, dilim dilim karpuz gibi dağılıvermiş. Kalasa sıkı sıkı sarılan Vali, dalgalarda boğuşup dururken bir de bakmış ki bizimkiler oturmuşlar bir kayanın üstüne, işin sonucunu bekliyorlar... Dayanamamış «Yahu» diye b ağırması. «Daha ne duruyorsunuz, siz insan değil misiniz bet!»

Hopel birden ellerini ağızlarına getirip şöyle karşılık vermişler:

«Biz insan değiluuuk! Biz lâzuk, lâzuk...»

RIFAT İLGAZ

SORU: «Sosyal Adalet nedir?»

«Sosyal Adalet» kavramı, son zamanlarda bütün halka mal olmuş, basınızdaki da geniş ölçüde yer almağa başlamıştır.

Türkiye'nin en yüksek tirajlı gazetesi Hürriyet de, anket sütununda «Sosyal Adalet» kavramına yer vermiş ve okurlarına «Son günlerin konusu sosyal adalet nedir?» şeklinde bir soru yönelmiştir.

Hürriyet okuyucularının bu soruya verdikleri cevaplar şöyledir:

OYA TEZLER, 20. Talebe. Bekâr. Eyüp. İSTANBUL:

«Benim anlayışma göre, sosyal adalet, herkese aynı ferahlığı sağlamaktır.»

NUSRET AYDIN, 25. Talebe. Bekâr. Niğantaş. İSTANBUL:

«Millî gelirin, vatandaşlar arasında eşit olarak bölünmesidir.»

HAKKI ÖZYURT, 26. Talebe. Bekâr. Niğantaş. İSTANBUL:

Ne Diyorlar?

Son Günlerin Konusu Sosyal Adalet Nedir?

OYA TEZLER, 20. Talebe, Bekâr, Eyüp. İSTANBUL:

«Benim anlayışma göre, sosyal adalet, herkese aynı ferahlığı sağlamaktır.»

NUSRET AYDIN, 25. Talebe, Bekâr, Niğantaş. İSTANBUL:

«Millî gelirin vatandaşlar arasında eşit olarak bölünmesidir.»

HAKKI ÖZYURT, 26. Talebe, Bekâr, Niğantaş. İSTANBUL:

«Millî gelir, bütün vatandaşların arasında eşit olarak bölünmelidir.»

«Maddî şartlardan, bütün vatandaşların, aynı haklara sahip olarak istifade etmesi, bence, sosyal adalettir.»

M. EMİN GÖRKAN, 38. Ağır Ceza Mahkemesi Üyesi. Evli. 2 çocuk. SAMSUN:

«Sosyal adalet, bir cemiyete mensup fertlerin, o cemiyetin nimetlerinden mütesaviyen faydalanması olarak tanımlanabilir. Bunun tahakkuku için de, devletin gerekli tedbirleri almaması mümkündür.»

BİLGİN SEZEN, 23. Talebe. Bekâr. Ulus. ANKARA:

«Son zamanlarda arızılan en mühim şeydir.»

ERGÜN GÜLGÖZ, 23. Talebe. Bekâr. Ulus. ANKARA:

«Memleket dahilinde bütün fertlerin aynı haklara sahip olduğu bir şeydir.»

SAVAŞ GÖK, 22. Talebe. Bekâr. Yenışehir. ANKARA:

«Herkesin her yerde arayışta bulunmadığı şeydir.»

DOĞAN KİTABEVİ

Osmanlı İmparatorluğunun dağılma devri
ve
Tarihi maddecilik

Kerim SADİ
Fiatı 2,5 TL.

İŞÇİ PARTİSİNE NİÇİN GİRDİM?

Niyazi AĞIRNASLI

Niyazi Ağırnaslı
T.İ.P. Ankara Senatörü

Memleketimizde siyasî partilerden ayrılmalar, çoğunluk şahsî anlaşmazlıklardan doğar. Yeni bir partiye girerken de ekseriya seçilme şansı hesaba katılır. Bir sistemin inancına varmamış kişiler için bu beşerî davranışı anlayışla karşılamak gerekebilir.

Bence önemli olan bir milletvekilinin bir senatörün temsil görevinde kaldığı sürece; inançları yönünde gönüllü çalışabilmesidir. Yoksa, mutlaka seçilmeyi hedef bilmek benim siyasî davranışlarımın dışındadır. Bu gerçek siyasî hayatımda apaçık görülebilir. Bu bakımdan, Türkiye İşçi Partisine girişimin nedenlerini belirtmeden önce siyasî hayata nerde, nasıl başladığımı anlatmam gerek.

Bağımsız aday

Çok partili rejime güdümlü olarak girerken ben işi ciddiye almış ve 1946 yılında bir seçim beyannameyi yayınlayarak seçime katılmışım. Bağımsız adaylar için seçim şansı hemen hiç yoktu. Amma, «Bu da bir siyasî davranıştır» diye düşündüm.

CHP, inkılabı halka maletmek için Atatürk'ün yukarıdan aşağıya doğru kurduğunu bir siyasî teşekkülü. Fonksiyonunu tamamlamıştı. Atatürk'ün ölümünden ve hele İkinci Dünya Savaşından sonra... İhtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte siyasî teşekküller kurulmalı, yeni bir Anayasa hazırlanmalı, demokrasinin temel müesseseleri getirilmeli ve serbest seçimlere gidilmeliydi. İnancım bu olduğu için seçim beyannameimde CHP'yi bende mücadele hedef almışım. Demokrat Partinin ilk kongresini bu aşından heyecanla izledim. Kongre, heyecanlı bir miting havası içinde başlamış ve öyle de bitmişti. Bir temel görüşü etrafında kongreyi birleştirme istikâmetinde eğitici bir davranışa sahît olamadım. Ve dikkat edilmezse partinin çıkarıcılar eline düşeceğini ve iktidarda bundan vahim sonuçlar doğabileceğini çevremdekilere anlatmaya çalıştım. Çevremdekiler ise, kötülerin zaman zaman tasfiye edileceğini, şüpheli olmamam lüzumunu söylediler. Ama haklı çıkan ben oldum...

Haksızlığa karşı

Mareşal Fevzi Çakmak'la birlikte Millet Partisini kurmuş olanların çift meclis, anayasa mahkemesi, basın hürriyeti, nisbî temsil esasına dayanan seçim sistemi... sloganları gürültüye karıştı. CHP, idârecileri de hesap hatırların kurbanı oldular.

1954 seçimlerinin arifesinde Millet Partisi «Dini siyasete âlet etme» isnadında, Sulh Mahkemesi kararı ile kapatılınca, vicdanımda bir kere daha isyan hissi duyduğum. Dini siyasete âlet etmekte veya etmemekte üç parti de aynı durumdaydılar. MP, kurucularının CMP, adıyla kurdukları ve sonradan Köylü Partisinin katılımıyla Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi adını alan siyasî partiye bu haksız kapatma kararı üzerine girdim. Bu parti ciddi dâirüst bir demokrasi mücadelesi yapmış ve tavizlere ram olmamıştı. Fakir tabakaların umut kaynağı olarak ve yıllarca çilelerine katıldığı bu partideki mücadelelerin hayatımın aziz hatıralarıdır.

Yeni Anayasa yürürlüğe girdikten sonra, parti programının yeni baştan ele alınması, yoksul halka doğru ciddiyetle yönelme zorunluluğu üzerinde

konuşmalar yapıyor, bir muvazene ve istikrar unsuru olma çabası içinde olmaları izliyorduk. CKMP, 1961 seçimlerine de çok dürüst sloganlarla katıldı. 17 Senatörle 54 Milletvekili az bu güç sayılmazdı da. Her iki Mecliste ilk ayların kırıcı çekişmelerinden hariç kılıyor, yapıcı olma çabasından ayrılmıyorduk.

Sosyal Adalet okuyucularımı belki de hiç ilgilendirmeyeceği düşüncesiyle Partinin ikiye bölünüşü üzerinde hiç durmıyordum. Amma bunu önlemeye çok gayret sarfedenlerden biri oldum. Bu bölünüşten çok sonra ben de C. K.M.P. ye vedâ ettim. Bunun nedenleri de muhterem okuyucuları ilgilendirmeyecektir sanırım.

Ankara Senatörü olarak Cumhuriyet Senatosuna katıldığım günden itibaren grubum veya şahsım adına yaptığım konuşmalarda, SOSYAL ADALET ilkelerine, işçi sınıfının, yoksul çiftçinin, küçük esnafın ve memurun derdlerine ciddiyetle el koyma gayretini gösterdim.

İzlenen çalışma

Türkiye İşçi Partisinin gelişen çalışmalarını dikkatle izliyorum. Parti, ilk doktrin partisiydi. Yurt meselelerinde gerçekçi ve aydınlık görüşlüydü. İşçi sınıfının, topraksız yahut az topraklı çiftçinin yaşama şartlarını iyileştirmede, üretimi geliştirmede, fırsat eşitliklerini, özellikle millî gelirin dağılımında sosyal adaletsizlikleri gidermede, yolsuzlukların beyanları ve davranışları benim görüşlerime uyuyordu.

Göztepe taşlatmalarını gazetelerde okuyunca bu korkunç saldırmayı C. Senatosu kürsüsünden suçlamayı bir şeref borcu saymışım. Parti kurucu ve yöneticileri aleyhine gürültülü dedikodular yayılıyor. Komünistlerin partiye hakim oldukları iddia ediliyordu. Ben de kendimce soruşturdum. Türkiye İşçi Partisinde ihtilâli temayüllere işçi sınıfı diktatörlüğü amacını güden bir davranışa titizlikle yer verilmediği inancına vardım. Aşırı sağcıların ve mahdud sayıdaki büyük çiflik sahipleriyle büyük sermayenin savunuculuğunu yapmakta çıkarları olanların her de-

virde komünistlikle suçladıkları birçok kişiler olduğunu. Maresal için bile bu isnadı yapmaktan sakınmadıklarını bildiğim için bu, maksatlı propagandaların da anlız olduğu inancına vardım.

Gerçek demokrasi

T.C.K. nun yeni Anayasamıza aykırı bulduğumuz ağır hükümlerine, birçok hakimlerimizin henüz bu kuralarda yeterli kadar bilgi ve fikir genişliğine sahip bulunmamalarına ve fikir hürriyetine henüz alışılmamış olmasına rağmen bu suçlardan hükümlü hiç kimsenin Partiye alınmamış olması da telaşların başka sebeplerden ileri geldiğini gösteriyordu. Anayasa, ya aykırı kanunların iptali için Anayasa'nın kabul ettiği altı aylık müddet doluyor ve Siyasî Partilerden ciddi bir harekete gelmiyordu. Şahsen T. Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerinin bugünkü halde yürürlükte kaldığı sürece gerçek bir demokrasi-den bahsetmenin de mümkün olmayacağına inandığım için Türkiye İşçi Partisi safına katıldım.

İşçi sınıfının teşkilatlanmasını durdurma, onu parçalama çabalarına rağmen sendikalarındaki üyeleri, topraksız ve güçsüz köylünün korkunç işsizliğine çareler aramada da rehberliğim onlardan ve yüreklerinde halkın sevgisi kökleşmiş aydınlardan geleceği ve kalkınma hamlelerinin işçilerin sırtına yüklenmesinin, başardığı inancına bizi götürüyor. Demokrasi, muayyen bir azınlığın oyunu için değil, halkın insanca yaşama mücadelesine güçlü teşkilâtlarla katılabilmesi için özlenen bir rejimdir. Anayasayı savunma azminde olan Türkiye İşçi Partisi safına katılmakla ve Anayasaya aykırı kanunların iptali için davalar açabilme imkânını sağlamış olmakla mutluym. Demokratik şartlar içinde Cumhuriyet Senatosunda ve Millet Meclisinde nüfuzumuzun büyük çoğunluğuna teşkil eden çiftçi, işçi, memur ve esnaf sınıf ve zümrelerinin hak ve menfaatlerinin de zenginlerin ki kadar korunmasında muvazir çalıştığımız arkadaşlarımızın Y. İşçi Partisine katılmaları mutluluğumu arttıracaktır.

SOSYAL ADALET VE TOPLUMSAL DEĞİŞME

Sadun AREN

İç çüphe yoktur ki, son yıllarda memleketimizde en çok sözü edilen kavram sosyal adalettir. Sosyal adaletin gerçekleşmesi Anayasamızın temel ilkelerinden birisidir. Bu husus Anayasamızın başlangıç kısmında belirtilmiştir. Beş Yıllık Kalkınma Planımız da sosyal adaleti gerçekleştirecektir. Resmî ağzular, yazarlar, gazeteler sık sık sosyal adaletten bahsetmektedirler. Ve nihayet halkımız, sosyal adalet deyiminde bütün şikâyetlerinin ifadesini ve çözümünü bulmaktadır.

Fakat acaba bu kadar çok sözü edilen sosyal adalet kavramının muhtevası nedir? Neler sosyal adaletle uyğundur, neler değildir? Herkes bilir ki, bu sorulara her zaman ve her yerde doğru ve geçerli olabilecek kesin bir cevap vermek mümkün değildir. Çünkü gene herkes bilir ki, sosyal adalet mutlak bir kavram olmayıp, toplum şartlarına bağlı olarak toplumla birlikte devamlı olarak değişir.

İşte bu niteliğinden dolayı, sosyal adaleti, kullanılmaya elverişli olmayan bir kavram olduğunu ileri sürerek bir tarafa itmek ve unutmak isteyenler vardır. Bu gibiler, düşünce ve davranışlarını hakkı çıkarabilmek için pek çok kafa karıştırıcı misal verebilirler. Böylece varmak istedikleri hedef, toplumsal düşünceyi devamlı değişiklik isteyen dinamik bir kavramdan mahrum etmek ve mevcut durumu muhafaza edip kabul edilmesini sağlamaktır.

İÇİNDE YAŞAMAK

Halbuki gerçek bu düşüncenin tamamıyla tersidir. Gerçekten, sosyal adaletin mutlak olarak tanımlanamaz fakat güzel görünce tanınır, aynı şekilde sosyal adaleti de mutlak ve sosyal olarak tanımlayamayız ama somut şartlar içinde görünce hemen tanırız. Çünkü sosyal adalet, günlük hayatımızın ve içinde bulunduğumuz ortamın bizde yarattığı intibak ve değer yargılarıdır. Bunlar toplumun gelişme çabasını ve yeşeren limitlerini yansıtır. Bu sebepten, toplumun gelişmesini sağlama çabası sosyal adaletle uyumludur. Diğer bir deyişle, gelişmekte olan toplumda ortaya çıkan ve ön plana başlayan yeni değer yargıları ve zihniyet, bu aynı gelişmenin mahsulü oldukları için ona karşı değil fakat ondan yana olurlar.

Mesele bu şekilde kavranınca, sosyal adaletin ne olduğu ve ne olmadığı da kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Fakat evvelâ şunu kesin olarak belirtmek lazımdır ki, sosyal adalet bir ferdi mizaç ve psikoloji meselesi değildir. Bu sebepten, sosyal adaletin, iyi kalpli ve merhametli kimselerin fakirlerden yana tutum ve düşünceleriyle hiçbir alakası yoktur. Sosyal adalet başka şey, hayırseverlik ve sadaka başka şeydir.

Sosyal adalet, yukarıda da belirttiğimiz gibi, toplumsal gelişmenin bir mahsulü, onun değer yargıları şeklinde bir ortaya çıkış tarzı olduğuna göre, sosyal adaletli toplumsal gelişmeden ayrı ve müstakil olarak düşünmeğe imkân yoktur. Böyle olunca, toplumsal gelişmeden yana olmak ve onun kapılarını yerine getirmek, sosyal adaletten yana olmak ve onu gerçekleştirmek demektir.

Birkaç örnek konuyu aydınlatmak bakımından faydalı olacaktır: Top-

lumsal gelişme, meselâ sanayileşme, alışılmış usullerde ve insan ilişkilerinde değişiklikler yapılmasını gerektirir. Meselâ işçiler işyerindeki çalışma şartları üzerinde söz sahibi olmak isterler. Bu isteği kabul etmek ve gerekli tedbirleri almak sosyal adaletle uyumlu, karşı durmak ise sosyal adaletle aykırı hareket etmek demektir. Yahtı meselâ, iktisadi kalkınma eğitim ihtiyacını arttırır. Halkın kalkınmaya

yararlı olabilmeleri ve aynı zamanda kendi hayat şartlarını iyileştirebilmeleri, ancak daha iyi bir eğitim görmeleriyle mümkün olur. İşte toplum bu hale gelince, herkese eşit eğitim fırsatı vermek sosyal adalet icabı ve halkı bundan mahrum etmek de sosyal adaletsizlik olur. Halbuki kalkınma başlanmadan evvel böyle bir mesele bahis konusu bile değildir. Ya da meselâ, ziraatte feodal düzen yıkılıp, binlerce

milliyonlarca insan himayesiz ve perişan ortada kalır ve sehirlere akın etmeye başlarsa, bir toprak reformu yaparak bu köylüleri toprak ve iş sahibi kılmak sosyal adalet icabı olur. Halbuki ziraat bünyesinde böyle bir değişiklik olmasaydı toprak reformu yapmak ne kimsenin aklına gelir, ne de böyle bir şey sosyal adalet icabı olurdu.

ESKİYİ SAVUNMAK

Bütün bu misallerden de anlaşılacağı üzere, sosyal adalet dinamik bir kavram olup, ancak toplumun ve insan ilişkilerinin, toplumun gelişmesine yararlı olacak şekilde yeniden teskilatlanmasını sağlamak suretiyle gerçekleştirilir. Bundan dolayıdır ki, gelişmekte olan bir memlekette eskiden kalma zihniyet ve müesseselerin hâlâ savunmasını yapmak, yalnız sosyal adaletle değil, fakat bilizat memleketin kalkınmasına da karşı gelmek demektir.

Sosyal adalet anlayışıyla toplumun gelişmesi ve dolayısıyla günlük hayatımız arasındaki bu yakın bağılıktan ötürü, sosyal adaletle karşı olan kişiler, aynı zamanda diğer bütün davranış ve düşüncelerinde de toplumun genel akışına ve gelişen kuvvetlerine karşı koymaya çabalarlar. Aynı şekilde, toplumun gelişmesini ve memleketin kalkınmasını gerçekten isteyenler de daima sosyal adaletten yana olurlar.

Bütün bu izahlarımızdan, sosyal adaletin tam olarak ancak sosyalist bir düzen içinde gerçekleştirileceği ortaya çıkmaktadır. Çünkü memleketimizin gelişmesinin ortaya çıkarmakta olduğu meseleler ancak sosyalist bir sistemde çözümler yoluyla bulabilecektir. Bu bakımdan Anayasamızın 10 uncu maddesindeki şu ibare son derece önemli ve manidardır:

Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşamayacak surette sınırlayan siyasi, iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır;...

Anayasamızın bu hükümü sosyal adaletin mahiyeti hakkında yaptığımız izahlara tamamıyla intibak etmektedir. Gerçekten, bu hüküm sosyal adaletin siyasi, iktisadi ve sosyal ortamla ilgili olduğunu kabul etmektedir. Bunu, sosyal adaletle bağdaşmayan siyasi, iktisadi ve sosyal her türlü engellerin kaldırılmasını devlete bir ödev olarak vermesinden anlıyoruz.

Sosyal adaletin, toplumsal gelişmenin ve toplumun bağrında gelişen yeni kuvvet ve limitlerin insanların vicdan ve şuurlarının bir yansıması olduğunu hatırlarsak, Anayasamızın bu hükümünün büyük değerini meydana çıkar. Demek oluyor ki, Anayasamız, devletten, toplumsal gelişmeden ve bu gelişmenin ortaya çıkardığı ve çıkaracağı yeni kuvvet ve temayüllerden yana olmasını ve bunların kurmasına çıkabilecek her türlü engelleri bertaraf etmesini istemektedir. Bu hükme bakarak Anayasamızın sosyalist bir devlet düzenini şart koştuğu sonucunu çıkarırsak, bu ödevlerin en iyi bir şekilde ancak sosyalist bir devlet tarafından başarılabileceğini kolayca söyleyebiliriz.

NALINCI KESERİ

Aslan BAŞER

Bu veya şu kanunlar çıksa... ne iyi olur, deriz dertleşiriz... Doğru, bazı kanunlar, kurallar çıksa bazı dertlerden kurtuluruz. Ama bu kanunlar çıkmaz, çıksa da uygulanmaz, uygulanırsa da yanlış uygulanır.

Bir ülke sadece yazılı tüzemlerle yönetilmez, bazan bakarsınız ki, en iyi niyetlerle getirildiği savunulan kanun ve tüzükler, amacının karşıtı sonuçları doğurmuş. Özellikle az gelişmiş ülkelerde durum böyledir.

Türkiye'mizi ele alalım: Bir devletçi düzen kurarsınız, devletten çok bazı çıkarılara, büyük teşebbüs sahiplerine yarar... Emekçinin, üreticinin o kadar aleyhine işler ki, iyi niyetli yurttaş, aman özel teşebbüs diye elini havaya açıp kurtarıcı bekler.

İşin iç yüzünü bilmeyen içten yurttaşlar, devlet işletmelerinin özel kişilere uzun süreli taksitlerle satışlarını salık verirler. Bu yolla Özel Teşebbüs'e yardım edeceklerini sanırlar. Oysa kurulu düzen özel sektöre zarar olanığı olmadan kâr sağlamaktadır. Devlet işletmelerinin bunlara bedava bile satılması aynı kâr ve avantajı sağlamaz.

Bütün kavramlar ve iyi niyetler böyle işler... En adil vergi diye gelir vergisi sistemini getirirsiniz; uygulamaya koyunca görürsünüz ki, değişen bir şey yok. Verginin çok ağır bir oranı yine de emekçinin sırtında kalmış. Köy hizmetlerinin köylü emeği ile devlet kapitalinin elele yapılmasını sağlamak için İncece yöntemini düşünürsünüz... Bakarsınız ki, sadece ağa'nın eline bir zulüm aracı vermişsiniz.

Bütün bunlar nedensiz birer rasgele oluş değil... Olup bitenlerin sosyologların ve ekonomistlerin en liberallerinin bile onayladığı önemli bir nedeni var: Ekonomik gücü elinde tutanların siyasal güçler üzerindeki etkileri.

Bu nedenle gelişmiş ekonomili bir ülkeyle az gelişmiş ülkelerin demokrasi koşullarının oluş tarzına dikkatle bakmalıyız. Akli başında demokrasiğin ül-

ke liderleri, Nehru, İran Şahi, bunu zamanında görebilen mutlu kişiler. Ekonomik güçlerin farklılıklarının azaltılması demokrasimizin ilk şartlarından biri... Yoksa eşitçi amaçlarla düzenlediğimiz yasalar bile uygulama gücü bulamaz.

Haksızlıklara gösterilen tepkilerde bile bir tuhaflık var... İkinci Dünya Savaşında salınan Varlık Vergisinin feryatları hâlâ sürüp gidiyor. Ama aynı derecede adaletsiz Toprak Ürünleri Vergisine ait kaç satır yazı yazıldı?

Son vergi ve tarife zamlarına en büyük tepki, senelerdir Milli Ekonomiye Kadıköy'den İstanbul'a geçenleri korumak için geldi.

Su eğitim sistemimize bakınız, yılda 25 milyon lira harcayacağız. Acaba ne kadar nüfusun yüz de 85'ini bulan köylü ve işçi çocuğuna gidecek? 500 milyon lira harcayacağımız yüksek öğretimle bir milyar 200 milyon lira ödeyeceğimiz orta öğretimden kaç köylü ve kaç işçi çocuğu yararlanacak dersiniz?

Bir hastahane de bir hemşire surat assa, fıkralar, makaleler döktürülür ama, sosyalizasyon kanununu çıktuktan üç yıl sonra sağlık hizmetlerinin hâlâ doğuya ve köye götürülmediğini eleştiren yazıya rastladınız mı?

Turizm Kredi Fonu'na yardım için konulan iki milyon liranın sarf olunmadığı yıl var mıdır bilmem ama Ziraat Bankası kapitaline veya orman içi köylere yardım için kanunla şart koşulan paraların son yirmi yılda ne kadarı ödenmiştir?

İlgilere bunlar hatırlatılınca «Biz de köylüyü severiz. Efendimizdir. Ama ah şu mali imkânsızlık...» derler. Derler ama, siz mali imkânsızlık yüzünden hiç geri kalmış bir Avrupa veya Amerika yolculuğu ya da satın alınmayan makam arabası duyduunuz mu?

AŞAĞIDAN YUKARIYA DOĞRU

Mehmet Ali AYBAR

SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİ BAŞLIĞI

SORU

İLERİCİ HAREKETLERİN BİRLİĞİ VE YARDIMLAŞMASI KONUSUNDA DÜŞÜNCELER.

TEHLİKE BÜYÜK

CEVAP:
Ördüncü sorunuza, izin verirseniz başa alacağım; öteklerin de sırasını buna göre bozacağım. Cumhuriyet kurulu, gerici kuvvetler bugünkü kadar hiç bir dönemde tehlike olmamıştır. Bir merkezden yönetilicileri, plânlı çalışmaları besbelli; partilere, derneklere azmışlardır. Büyük Mecliste bile temsilcileri var. Yüksek satış gazeteler, küçük küçük birçok dergiler çıkarıyorlar. Ama galiba en tehlikelisi halkın kutsal duygularını politikaya âlet etmek fırsatını buluyorlar. Böylece yarı aç, zihinleri bulandırılıp karartılan milyonlarca, yurddaşımızın yüreklerine intikamcı duygular sokuluyor.

Kimdir bu insanlar? Neden halkı şaşırtmaya, hep karanlıkta tutmaya çalışıyorlar? Ne isterler?

Bu soruların cevapları halka duyurulmalıdır. Onun tertemiz inançlarını, yurtseverliğini sömürten, meydan hatiplerinin, kaleminde kan damlayan yazarların arkasında kimlerin gizlendiği, hangi küçük ve büyük çıkarların bu kimseleri birbirine bağladığı, halka anlatılmalıdır. O ateşli söylevlerin, orta çağ kalıntısı toprak ağalarının, kapkaçı vurguncuların çıkarlarını korumak için söylendiği açıklanmalıdır. İpleri bir avuç kafatası ile iktidar hirsından gözü dönmüş birkaç politikacının elinde bulunan şu politika ve din ilacılarının, aynı efendilerin üçüncü, beşinci, yitüncü derecede ücretli adamları olduğu ortaya konmalıdır.

İlerici hareketlerin birliği, beraberliği ve yardımlaşması, bu büyük tehlike karşısında ele alınması gereken, hem de hiç geciktirilmeden ele alınacak bir konudur. Türkiye İşçi Partisinin geçen 11 Kasım'da tertiplemediği açık oturum, çalışmalarımız için bir çıkış noktası olarak kabul edilebilir kanısındayım. Bütün ilerici kuvvetlerin katılacağı yurt ölçüsünde yankı uyandıracak bir büyük bir Kongre toplanmasını gerekli görüyorum. İlerici kuvvetlerin işbirliği konusu güzel bir söz olarak kalmaması için, somut meseleler üzerinde anlaşmak şarttır. Anayasasının hâkim kılınması ve gericiliğin sindirilmesi konuları, ilerici kuvvetlerin birleşebilecekleri ortak bir plâtförm olarak kabul edilebilir.

SORU

PARTİNİN TÜRKİYEDE SOSYALİZMİN GERÇEKLEŞMESİ KONUSUNDA, BÜTÜN İLERİCİ HAREKETLER VE ÖZELLİKLE SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİ KARŞISINDA DURUM VE TUTUMU.

ÇÖZÜLMEZ BAĞ

CEVAP

Sosyalizmin safha safha gerçekleşeceğine inanıyorum. Çünkü Sosyalizm bir ekonomik doktrin ve bu yönü ile bir peşit teknik olduğu kadar, bir hayat

felsefesi ve emekçi halkın yaşantısında kendini bulan yeni bir ahlakıdır. Halkın yaşantısını yukardan aşağı zorla değiştirmek; yeni bir ahlak anlayışını topluma zorla mal etmek, belki mümkündür, ama herhalde çok ıstıraplı işiştir. Türkiye'nin ekonomik, sosyal temel yapılarının değiştirilmesi işi gibi, ilk bakışta teknik mahiyette görünen bir iş bile, aslında işçi sınıfımızın, köylüsünün ve kentlisi ile bütün emekçi halk yığınlarının gönülden onayı alınmadıkça, yani bu işlere halk doğrudan doğruya katılıp, işlerin yürütülümünde söz ve karar sahibi olmadıkça gerçekleştirilemez.

Bundan dolayı tarihimizin bu döneminde, Anayasasının hâkim kılınmasını, demokratik düzenin kök salıp yerleşmesini. Atatürkçülüğe günümüz gerçeklerine göre yeni bir öz kazandırılmasını, işçi sınıfımızla kaynaşmış halkımızın,

nekleri, işçi sendikalarını kendi saflarımızda biliriz. Aramızda tarihsel akışın bağladığı çözülmez bağlar var.

SORU

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİNİN SOSYAL VE EKONOMİK GELİŞMEMİZDEKİ YERİ, AMAÇLARI, BU AMAÇLARI GERÇEKLEŞTİRMEK İÇİN ÇALIŞMA VE ÇABALARI

TARİHİ GÖREV

CEVAP

Türkiye İşçi Partisini 13 Şubat 1961'de sendikacılar, işçiler kurdular. Türkiye İşçi Partisi halkın kurduğu, aşağı-

kalar içinde örgütlenen işçiler ekonomik anlamda sınıf bilincine varmışlardır. Bilinç altı bir sezikle tutulacak doğru yolu buluyorlar. Ve tam politik sınıf bilincine doğru hızla geliyorlar. Bu gelişme becnli bir gelişme değil. Belki de köyle ilişkilin kesmediği için, işçiler kendi ilerleyişlerinde, bütün emekçi halkın fertiye bir adımı anlamı buluyorlar. Türkiye İşçi Partisinin kuruluş hazırlıklarının tutanakları önümde. Kurulacak partinin dar anlamda bir işçi partisi olmadığı, başta yoksul köylü emeği ile yaşayan bütün sınıf ve zümreleri kapsıyacağı açıkça belirtilmiş. Aydınlarla işbirliğinin zorunluluğu üzerinde durulmuş. Bu yargı işçi sınıfımızın tümüne mal edilmese bile, Parti Kurucularının uyarıcı ve sürükleyici bir tarihsel görevleri olduğuna inanarak hareket ettikleri, tutanaklardan iyice anlaşılıyor.

EMEĞİN GÜCÜ

Türkiye İşçi Partisi sosyal ve politik tarihimizde yeni bir dönemin başlangıcıdır. Bu dönem sermaye kuvvetleri karşısında emek kuvvetlerinin de temsil edildiği denge rejiminin, Demokrasi'nin, Sosyal Adaletin gerçekleşme yoluna girmesi ile karakterini bulacaktır.

Partinin amaçlarını soruyorsunuz. Bunlar da safha safha gerçekleşecektir. Bugünkü amacımız; Anayasasının tanıdığı hak ve hürriyetlerin kâğıt üzerinde kalmaması için savaşılmaktır. Aydınların işçi sınıfıyla onun en uyanık evlatları ile iş ve kader birliği etmesini sağlamak; Emegi ile yaşayan çeşitli halk sınıf ve zümrelerini politik bir kuvvet olarak örgütlemek; hakları, hürriyetleri, ulusumuzun öz menfaatinden asla ayrılamayacak olan menfaatleri konusunda halkımızı uyarmak, aydınlatmak, eğitmektir. Ve uyarılmış, bilince kavuşmuş, artık kimse tarafından aldatılmasına ihtimal bulunmayan halkımızın oyları ile iktidara gelerek emeği ile yaşayan yurddaşımızı da bir numaralı yurddaş durumuna yükseltmek; üretimin hızla artmasını, artan ulusal gelirin emeğe göre hakça bölüşülmesini sağlayacak, temel yapıdaki köklü dönüşümleri, halkın eli ile ve deneti altında başarmaktır.

SORU

MEVCUT SİYASİ PARTİLERİN VE BUNLARIN SÖZCÜLÜĞÜNÜ YAPAN ORTAMIN (GAZETELER, DERNEKLER VS. ELESTİRİLMESİ.

AĞIR SORUMLULUK

CEVAP:

Yukarıda işaret edilen büyük tehlike karşısında, özellikle iktidardaki partilerin Atatürkçü, ilerici fiyelerine Tarihsel ödevler düşüğü, ağır sorumluluk altında buldukları inkâr edilemez. Basınımızın da aynı tarihsel sorumluluğu taşıdığı ortadadır.

BU SAYFADAKİ BAŞLIK VE ARABAŞLIKLAR «SOSYAL ADALET» TARAFINDAN KUNULMUŞTUR

MEHMET ALİ AYBAR

(Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı)

hakları, hürriyetleri, gerçek menfaatleri konusunda, dünyada olup bitenler konusunda uyarılıp eğitilmesini, aydınların da bu temalar sonucunda uyanmasını, yurt gerçeklerini öğrenip aydın sıfatına hak kazanmalarını, asıl gerçekleştirilmesi gereken işler olarak görüyorum. Elbette ki bir bakıma bu da sosyalizmin gerçekleştirilmesi konusunda bir çaba sayılır. Ama herhalde bir öngörülebilir safhasının çabasıdır.

Sosyalist Kültür Derneğini bu safhanın yararlı bir kuruluşu olarak görüyorum. Sosyalist Kültür Derneği Türkiye İşçi Partisinin yanında yer aldığına şüphe etmediğimiz bir kuruluş, halkımızın insanca yaşama koşullarına kavuşturulması, Türkiye'nin kalkınıp ilerlemesi dâvalarında elbette bizim tabii müttefikimizdir. Biz bütün ilerici der-

ğidan yukarı ilk partidir. Bu olayın önemli, derin anlamı üzerinde topluncu aydınlar bile durmadı.

Halkımızın politik anlamda uyanışının, yavaş yavaş varlığının bilincine doğru yol almasının üç safhası olduğunu sanıyorum. Birincisi ulusal varlığın bilincine varmak; Halkımız Birinci Dünya Savaşından bu yana, ama asıl Kurtuluş Savaşında ve sonraki yıllarda bir ulusal varlık olduğu duygusu ve düşüncesine gelmiştir. Bu yabancıya karşı, dışarıya doğru bir ayrıntılaşmadır. İkinci safhaya 1946'da girdik. Bu safhada halkımız hükümetle kendisi arasında sadece bir ayrıntı değil, aynı zamanda işişi de bulunduğunu sezinelemeye başladı; Tek dereceli seçim; oyu ile hükümeti devirebilmekten doğan yeni bir bilinç safhası. 27 Mayıs'tan beri yeni bir safha yaşıyoruz; Onyediy yıldır sendi-

ORUYA CEVAP VERDİ

SOSYALİZMİ HALKA YAYMAK

Osman Nuri TORUN

Türkiye İşçi Partisi Başkanı Mehmed Süreyya Ersoy'un çeşitli görüşleri hakkında Devlet Eski Bakanı'nın Eski Bakanı'nın mahiyet

SORU:

SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİNİN AMAÇLARI NELERDİR? BU AMAÇLARI GERÇEKLEŞTİRMEK İÇİN YAPILAN VE YAPILACAK OLAN ÇALIŞMALAR VE ÇABALAR NELERDİR?

GÖRÜŞ AÇIKLIĞI

CEVAP:

Sosyalist Kültür Derneği, işçi ve emeği toplumun temel değeri sayan ve halka yönelik hürriyetçi bir demokrasi düzeninin kurulması için gerekli incelemeleri yapmak ve yaymak amacı ile kurulmuştur. Bu amacı gerçekleştirmek üzere, Türkiye gerçeklerini ve Türk toplumunun içinde yaşadığı koşulları incelemekte, bu gerçekler karşısında toplumumuzun hızlı ve sosyal adalet içinde bir kalkınmayı gerçekleştirecek çağdaş uygarlık düzenine ulaşabilmesi için takip edilmesi gerekli yolları bilimsel yollarla ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.

Sosyalist Kültür Derneği kuruluş halinde olduğu halde iktisadi ve sosyal konularda konferanslar, seminerler ve bir çok toplantılar düzenlemiş ve bu çalışmalar halk oyunda oldukça büyük bir ilgi uyandırmıştır. Bu arada her Cumartesi günü Dernek Genel Kurulunda yapılan tartışmalı toplantılardan söz açmak yerinde olur. «Cumartesi Sohbetleri» diye adlandırdığımız bu toplantılarda günün yurt içi ve yurt dışı olayları üzerinde uzmanların yaptıkları açıklamalar üzerinde konuların sosyalist açıdan tahlil edilmesine yönelik tartışmalar yapılmaktadır.

İncelemeler ve konferanslar, herkesin kolayca faydalanabilmesini sağlamak üzere yayımlanacaktır. Derneğin düzenlediği konferans metinleri çoğaltılarak dağıtılmaktadır. Bundan başka dernekte bir tercüme ve yayım programı hazırlanmıştır.

Yurdun çeşitli bölgelerinden Derneğin şubelerini açmak üzere teklifler almaktayız. Bu konuda etraflı temaslara ve çalışmalara başladık. Mart ayı içinde üç ilde Sosyalist Kültür Derneği şubeleri kurulmuş olacaktır. Şubeler kuruldukça Dernek çalışmaları oralara da götürülecek ve yurdun dört tarafındaki aydınların meseleleri üzerinde teşkilatlı bir şekilde eğilmesi sağlanacaktır. Böylece Sosyalist dünya görüşüne sahip bulunan kimseler arasında düşünce, amaç ve metodlar bakımından bir görüş açıklığına varmak mümkün olacaktır. Derneğin esas amacı da bu görüş açıklığını gerçekleştirmektir.

SORU:

DERNEĞİN TÜRKİYEDEKİ SOSYALİST GELİŞMELERDEKİ YERİ VE BUGÜNE KADAR ELDE ETTİĞİ SONUÇLAR NELERDİR?

HALKA YAYMAK

CEVAP:

Halka dayanan ve halka yönelen insançı ve hürriyetçi bir demokrasi düzeninin kurulması, ilk olarak memleket gerçeklerinin iyice bilinmesine bağlıdır. Bugün memleket gerçeklerinden habisedenlerin çoğu, dağılmış, sistem

ve gelişmiş güzel toplanmış bilgi ve görüşlerine dayanmaktadır. Sosyalist gelişmeyi bilimsel ve gerçekçi temellere oturtabilmek için, memleketimizde insan ve tabiat kaynaklarının nasıl kullanılmakta olduğu, hangi alanlarda ne şekilde israflar bulunduğu bilimsel ve gerçekçi yollarla ortaya çıkarılmalıdır. Ancak bundan sonra, yine bilimsel ve akılcı metodlarla, sosyal adalet içinde hızlı bir kalkınmayı gerçekleştirmek ve Türk insanının mutluluğunu sağlayabilmek için nerelerde neler yapılması gerekli olduğunu söylemek imkânları bulunabilir. Böylece, bugün aydınlarımızdan çoğunun Türkiye için de bulunduğu çıkmazdan kurtuluşunun tek yolu olarak gördükleri sosyalist düzenin Türkiye'de nasıl kurulabileceği hakkında bir fikir ve görüş açıklığına varılmış olacaktır.

OSMAN NURİ TORUN

(Sosyalist Kültür Derneği Genel Başkanı)

Sosyalist Kültür Derneği, sosyalist düşüncenin hızla yayılmakta olduğu memleketimizde, bu düşüncenin esasları, metodları ve uygulama imkânları üzerinde araştırmalar yapmak çalışmalarının sonuçlarını yaymak ve halk kütüphanelerine ulaştırmak ve maalesef amacıyla kurulmuş ilk dernektir.

Kuruluşundan bugüne kadar geçen kısa devredeki gelişmeler derneğin amaçlarını gerçekleştirmede süratli bir başarı sağlayacağını göstermektedir.

SORU:

DERNEĞİN, TÜRKİYE'DE SOSYALİZMİN GERÇEKLEŞMESİ KONUSUNDA BÜTÜN İLERİCİ HAREKETLER VE ÖZELLİKLE TÜRKİYE İŞÇİ

PARTİSİ KONUSUNDA DURUM VE TUTUMU NEDİR?

GELİŞME ŞANSI

CEVAP:

Dernek, bu konuda demokratik usullerle kurulacak ve işleyecek bir sosyalist düzen kurmaya yönelen ilerici hareketleri memnurlukla karşılar. Türkiye'de bugüne kadar bir çok ilerici hareketler olmuş ve bunlar siyasal ortam ile ilgili çeşitli sebeplerden ve bu arada, memleket gerçeklerini yeterli kadar gözönünde tutmamaları sebebiyle gelişmemişlerdir. Bugün geçmişteki tecrübelerin üzerinde dikkatle durulması ve başarısızlık sebeplerinden kaçınacak şekilde hareket edilmesi ge-

Türkiye İşçi Partisinin başarılı olmasını temenni ederiz.

SORU:

İLERİCİ HAREKETLERİN BİRLİĞİ, BERABERLİĞİ VE YARDIMLAŞMASI KONUSUNDAKİ DÜŞÜNCELERİNİZ NELERDİR?

HOŞGÖRÜ ŞART

CEVAP:

İlerici hareketlerin çeşitli kuruluşlarının birbirlerine karşı davranışlar göstermesi bu hareketlere zarar verir. Bu sebepten bu hareketler arasında bir anlayış havası kurmak hareketin başarısı bakımından gereklidir. Görüş farkları ortaya çıktığı takdirde, bunların bilimsel metodlar için de soğukkanlılık ve hoş görürlükle tartışılması normaldir. Görüş ve kanaatlerde kesin bir anlaşmaya varılması bir hoşgörürüklükten ayrılmamak gereklidir. Bu, ilerici hareketlere büyük bir güç kazandıracaktır.

SORU:

MEVCUT SİYASİ PARTİLER VE BUNLARIN SÖZCÜLÜĞÜNÜ YAPAN ORTAM İLE İLGİLİ KANAATLERİNİZ?

ÇETİN BİR YOL

CEVAP:

Bugün söz sahibi partilerin kuruluşları, 27 Mayıs'tan önceki kuruluşları farklı değildir. Derneğin bildirdiği de açıkladığı gibi: «Bugünkü siyaset kadrosunun hızlı kalkındırma gerçekleştirecek niteliğe ve iktidar mekanizmasının da sosyal adalet ilkelerini gerçekleştirecek bir yapıya sahip olmadığı» aşikardır. Partiler muhalefette buldukları zamanlarda savundukları fikir hürriyetini, ratandışı insan haysiyetine uygun yaşama şartlarına kavuşturma ilkelerini, halk şüphesi ve devrimciliği, iktidara geçtikleri zaman kolaylıkla unutmakta ve mevcut düzenin amansız bir savunucusu olmak tadırlar. Bugün devletçilikten ve köy enstitülerinden söz açmak bile bir cesaret meselesi haline gelmiştir.

Partilerin sözcülüğünü yapan ortamın tutumu da bu davranışlardan farklıdır. Bir bardak suda fırtına koparmak ve ibtilâfız kaza yaratmak çabasıdadırlar.

Ancak, 27 Mayıs'tan sonra sosyalist düşüncenin hızla geliştiği ve kalkınma ümitlerinin Anayasa içinde bu düzenle gerçekleştirileceğine inananların sayısının her gün artmakta olduğu, görmesini bilen gözler için, açık bir gerçektir. Memleketin içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulması bakımından bu gelişme ümit verici ve cesaret arttırıcıdır.

Tarafız basın, 27 Mayıs öncesine nispetle, problemleri ele almada, olayları tahlilde ve çözüm yolları arama çabasında olumlu bir tutum içindedir. Fikirlerin gelişmesinde bu yönde yaptıkları katkıyla takdirle karşılamak gerekir.

Bu konularda halkı aydınlatma görevi ile basın hayatına başlamakta olan «Sosyal Adalet» gazetesine, bu fırsattan faydalanarak, gireceği ve takip edeceği çetin yolda başarılar dileriz.

BU SAYFADAKİ BAŞLIK VE ARABASLIKLAR «SOSYAL ADALET» TARAFINDAN KUNULMUŞTUR

KAVEL OLAYININ İÇYÜZÜ

Kemal TÜRKLER

Kemal Türkler
Maden — İş Sendikası Başkanı

İstanbul'da İstinye'de kurulu Kavel Kablo Fabrikasında çalışan işçilerin başına gelenler, yarın herhangi bir fabrikanın işçilerinin de başına gelebilir. Bugün ilk defa olarak işverenlerin sistemli şekilde uyguladıkları bu işten çıkarma ve fabrikayı kapatma olayı işverenlerin hazırladıkları plânı bilerek ve Anayasa'da yer alan haklara karşı girişilen saldırıların nedenlerini değerlendirerek ve Anayasada yer alan haklara karşı girişilen saldırıların nedenlerini değerlendirilerek anlatmak gerektir.

OLAYIN BAŞLANGICI

Kavel Kablo Fabrikasının işveren vekili, 5 yıldanberi kıdem esası üzerine verilmekte olan yıl sonu ikramiyesini bu defa şartları değiştirerek eksik ödeyeceğini bildirmiştir. 31 Aralık Günü işçilerin işyerinde bu olayı protesto etmeleri üzerine, işveren vekili işçiler arasındaki birliği bozmak için plân kurmaya başlamıştır.

Sendika Temsilcilerinden Ali Yıldırım ve onu takiben de Metin Ant ile İsmet Er, işçilerin istekleri üzerine ikramiyenin tam olarak ödeme sini işveren vekiline bildirmeye gittikleri vakit beklenmedik bir çıkışla karşılanmışlardır. İşveren vekili «Sendika Temsilcisi» diye bir şey tanımadığını bildirmiş ve sıra ile Ali Yıldırım, sonra da Metin Ant ve İsmet Er'i işten çıkarmıştır.

BASKI

İşçilerin, çıkarılan Sendika Temsilcileri lehinde konuşmaları işveren vekili İbrahim Üzümcü'nün dikkatinden kaçmamış, bu defa el altından işçileri Sendikadan istifaya zorlamaya başlamıştır. İşçiler Sendikamızın Sıhhi Şubesi Başkanı ve işyeri işçi baştemsilcisi İlyas Kabil'in uyarılarına üzerine işveren vekilinin Sendikadan istifa etme zorlamalarına karşı koyabilmiştir. İşveren vekili bu defa da İlyas Kabil'i işten çıkarmak suretiyle emeline nail olmaya teşebbüs etmiştir. İlyas Kabil işten çıkarılmış ve bu suretle işçilerin gözü yıldırmıştı. Durumu kavramayan bazı işçiler işverenin tazyiki ile işyeri kâğıtlarına işverenin daktilosu ile hazırlanmış Sendikadan istifa mektuplarını imzalamışlardır.

İşçiler yıllık ikramiyelerinin ek olarak verilmesini üzüntüsü içinde işlerinde çalışırken İbrahim Üzümcü 31 Aralık, 1962 den itibaren başladığı hareketlerine gittikçe artan bir tonla devam etmiş ve işçiler arasında işçi olmayanları sokturarak işçileri tahrike yeltenmiştir. İşçiler şuurlu hareketleriyle işverenin kurduğu tuzağa düşmemiş ve işçi olmayanın tahrikleri ile işyerinde meydan kavgası çıkarmamıştır. Bu olayda arkadaşlarına örnek olan işçilerden 10 kişilik bir grup, bu şuurlu hareketlerinin sonucu olarak işten çıkarılmışlardır.

DAYANISMA

Kavel Kablo Fabrikası Umum Müdürü ve işveren vekili İbrahim Üzümcü'nün hareketleri işçilerde dayanışma ihtiyacını kuvvetlendirmiştir. İşçiler görmüşlerdir ki:

- 1 — Müktesep hakları olan ikramiyeler eksik ödenerek iş akdi tek tarafı olarak bozulanmıştır. 3096 sayılı İş Kanunu ihlâl edilmiştir.
- 2 — Sendika Temsilcileri işten

çıkarılmış ve 2286 sayılı kanun çiğnenmiştir. Adı geçen kanun Sendika faaliyetlerine katılanların haklarını korumaktadır.

3 — İşçiler, yine kanunlara aykırı olarak üye oldukları Sendikadan çekilmeye zorlanmışlardır.

4 — İşçi Temsilcisi İş Kanunu ve ona dayanılarak çıkarılan nizamname hükümleri çiğnenerek Hakem Kurulundan karar alınmadan işten atılmıştır.

Bunları bilen işçiler, haklarını korumak için dayanışmaya başlamış ve işbaşında iş yapmayarak işverenin bu hakstlıklarını protesto etmiştir.

Fakat işveren vekili 28. Ocak, 1963 de başlayan protesto hareketlerine işçilerin devam ettiğini görünce yeni tertiplere başvurmuştur. İşçiler bu tertiplere rağmen dayanışmadan ayrılmamış, Sendikalı olma haklarını kul lanarak arkadaşlarının işlerine idesini istemiş ve kendileri için çalışan arkadaşlarının işsizliğe mahkûm edilmesine razı olmamışlardır. Bunun için de dayanışmalar, işten toplu olarak atılmışlardır.

İŞVERENİN TUTUMU

İşverenler Kavelde başlayan da-

SENDİKACILAR UYANIN

Kemal SÜLKER

İşçi Sendikaları yöneticilerinden bir kısmını olaylar kendiliğinden tasfiye etmektedir. Şu veya bu sebeple ana sendikadan ayrılan ve kendi dar kafaları içindeki gelir rüyasına uyup kökten ayrılanlar, işçinin sıcak ilgisinden yoksun kalınca kansaslarını ve göya savunucusu olduğu işçi haklarını kiralamak için bir kalantor patron peşindedir.

Bir kısım sendikacılar hem işçiden yana, hem işverenin menfaathına dokunmadan, hem muhalif, hem hükümet gemisinin dümen suyunda bingil bingil dolayış sendika başında kalmanın sırtını bulduğunu sanmada, Bu buluşun rahat yumuşaklığı içinde kendinden emin görünmede.

Sendika yöneticisi olarak hak davasında sesinin tonunu yükseltenlerin yanında yer alan bir kısım sendikacılar daha var: Görevleri, ilerleyiş yavaşlatmak, kısa zamanda elde edilebilecek hakları uzun süre içinde sulandırmak, bu görevlerinin neyin icabı olduğunu da gözlemek için sendikalar üstü bir politikanın baskınlıklarını rolünde şunu bunu kündeğe getirmenin hikâyesine dalmış, horlamada.

Oysa, bütün bunların bulanık çevresinde pürül pürül görülen gerçek sendikacılık var. Anayasa ilkeleri, başlarının ta, ci. Sosyal adalet, hedeflerinin temel. Çağdaş uygarlık düzenine kayuşma, heyecanlarının kaynağı. Bütün bunların içinde; işçinin duyan kulaklı, gören gözü, haykırın kançeresi ve yazan eli olmak, yaşadığı hayatta gereklerine sımsıkı bağlanarak yolları verilmeyen işçi haklarını elde etmek için derlenip toplanmak, hareketleri, fikrin önüne geçmek ne mutlu bir olus.

31 Aralık 1961 de Sarayhanebaşıma akın akın gelen insanlık güveni, kararlı yüz binler, gelmeyen milyonların haybetine bürünmüşler. Ellerindeki dövükler, ellerindeki devirler, gözlerindeki portül, hareketlerindeki çeviklik kanuniliğin içinde kapun yapıcılara yol göstermedeydi.

Ne hazin ki, kendilerine yol gösterilenler duygu ağlarında gezinip durdular.

İşsizlik ele alınmadı.

Ücret düşüklüğü giderilmedi.

Hak arayanlar, korunmadı.

Aç midedeğin tahriri ile yollara dökülen çıplak ayaklılar Meclisin içine Heyet gönderecek gücü elde etmişlerdi.

Okumuşlar Meclisi aç milyonların, yarı aç milyonların, rahat yerinde bir kaç binin varlığının tartışmalarına sahne oldu. Gerçek sendikacılar, Türkiye'nin vardığı noktada kendi yerlerini iyice tesbit edip harekete geçmesini bildiler. Ne yazık ki kendilerine sendika başkanı veya işçi teşekküllerinden birinin yöneticisi denemler arasında bir kaç düzineyi aşmayan bu ülkücüler, en akla gelmez güçlükleri yine kendileri gibi sendikalar yöneticisi veya işçi örgütleri başındakiler tarafından görmekteydiler.

Türkiye'nin kalkınması gereklerini anlamayan, bakarken görmeyen, dinlerken duymayan, yürürken sallanan sendikacılar, uyanın! Uyanın da sizler kadar iddialı olmadıkları halde çözebilirlerdi mutlu yarına kavuşmanın yolunu bulan ve yaptıklarını bilincine erenlerin şevkli çabasını seyredin. Seyredin de sizin de paslanmış anlayışınızın pirittisi yüzü çıkışın ve hareket içinde yuğrula yuğrula kendi kendinizi yenmeye çalışan bir garip mücadelede yok olup gitmeye. Uyanın da, tabandan gelen haykırışa kulak verebilin. Uyanın da yığınların birbirine omuz vere vere çetin yolu aşmadaki mutluluklarını görebilin. Uyanın da, gerçek sendikacılığın potası içinde kendi ellerinizle kendi mutlu dünyanızı kurun.

yanışmayı fırsat bilmiş ve bu işyerindeki işçi - işveren anlaşmazlığından bol bol yararlanmak sevdasına kapılmışlardır. Bunun sonucu olarak da Kavel olayı fabrika sınırlarını aşmıştır. İşverenler bir cephe kurarak Kavel olayını bütün Türkiye işçi işveren münasibetlerinin yeni bastan ele lenmesi ve Mecliste görüşülecek işçi hakları ile ilgili tasarıların yönünü tamamen işçilere karşı hale getirme vesilesi yapmaya muvaffak olmuşlardır.

Kanuni ve hukuki yol yalnız işçilere mahsus bir vecibe değildir. İşverenler de bu kanuni ve hukuki yola başvurmak zorundaydı. Neden işveren vekili Üzümcü Bölge Çalışma Müdürlüğüne başvurarak 10 işçi çıkaracağını ve bunun nedenlerini bildirmemiştir? Neden işçi çıkarma ihbar süresine riayet edilerek yapılmamıştır? Neden işçi Mümessillik işten atmak için Bölge Çalışma Müdürlüğüne başvurulmamış ve Bölgeden İşçi Mümessillik mümessillik sıfatının kaldırılması istememiştir? Neden işçi Mümessillik işten atılması için Hukem Kuruluna bas vurulmamıştır? Neden işçilere Sendikalı olma hakkı tanınmamıştır? Neden İşveren vekili hukuki ve kanuni yola girmemiş, fevri hareket etmiş, çiftlik kâhyası gibi kendini yaptığı yaptık, attığı attık bir derebeyi sanmıştır? Kanun yalnız işçilere karşı mı çıkarılmıştır?

İşçiler yine de kanuna uygun olarak, hem de kanunların mutlaka uyması gereken ana kanuna Anayasa uyarak haklarını korumaya başlamış, kanunların himayesindeki arkadaşlarının kanunsuz olarak işten çıkarılmalarını protesto etmiştir.

Çalışma Bakanı Ecevit, Anayasa ilkelerinden taviz verildiği şu günlerde kendisine işveren menfaatları açısından yapılagelen hücumlardan korunmak için haklı bir davada hak-sızların yanında yer almakla hayatının en yanlış adımını atmıştır.

KAVEL'DEKİ DURUM

Sendikacılar ve işçiler sosyal adalete candan bağlı oldukları için Kavelde kanunları ihlâl eden işveren vekiline karşı dayanışma içinde haklarını aramaya koyulmuşlardır. İşveren vekili Üzümcü'nün sebep olduğu hâlese İşveren Konfederasyonu ilgililerince derhal yurt ölçüsünde bir mescle hâline getirilmiş, grev ve toplu sözleşme tasarısı ile doğrudan doğruya ilgili bir işçi-şveren olayı yapılmıştır. Üstelik işverenler:

- 1 — Müktesep hakları ihlâl ettikten,
- 2 — Sendika Temsilcilerini işten attıktan,
- 3 — İşçi Mümessillik çıkarduktan,
- 4 — İşçileri Sendikadan istifa ettirdikten,
- 5 — Bütün işçileri işten çıkarduktan

Tevkifler Türk - İş ve güney Sendikaları

Sonra meseleyi bir «mülkiyet hakkı» ve kamu düzenine karşı girişilmiş bir hareket biçimine sokmaya yeltenmişlerdir. Üstelik işverenler, hazırladıkları tertiplerle devletin asayiş kuvvetlerini hak arayan iş bekleyen işçilere karşı harekete geçirmeyi de sağlamışlardır.

AMACLARI

İşverenler istiyorlar ki kendilerinin sebep oldukları ve plânlı yürüttükleri Kavel olayı ile Sosyal - Politik hava kendi yararlarına olsun.

İstiyorlar ki, Anayasada yer alan sosyal ve ekonomik haklar tasleme hâle gelsin.

İstiyorlar ki işçi hareketleri durdurulsun, hak arayan karıştıran polis tabancası ve cobu çıkarılsın.

İstiyorlar ki arkadaşlarımızın haklarını arayanlar işsiz kalsın, 3 teki işçiler çalışsın ve böylece Sendika Temsilcileri yarın herhangi bir hak aramada öne geçmesin.

İstiyorlar ki toptan işçi çıkarma demek olan Lokavt, kanunlaştırılsın ve hak olarak tanısın.

İstiyorlar ki mülkiyet hakkı şiarı altında işçileri dışarı atıp bırakmak suretiyle hak arama hareketleri bastırılsın.

Ama bilmiyorlar ki, yıllardan beri tek tarafı çalıştırma düzeni altında bir çok haklarının çiğnenildiğini gören, işçiler artık işverenlerin sonsuz refahı uğruna ebedi sefaletle razı olmayacaklardır.. Haklarını Anayasa fıkkelerine dayanarak elde edeceklerdir. İşverenin kapısına kilit vurduğu işyerini açmaması, eski işçilerini işe almaması, bu işçileri açığa mahkûm ederek dize getirmeye istemesi Anayasamızın maddelerine de ruhuna da tamamen aykırıdır.

«MÜLKİYET»

Anayasamızın 36. maddesi açıktır. «Mülkiyet hakkının kullanılmasında toplum yararına aykırı olmaz.»

İkide bir kutsal mülkiyet hakkını heri süren sermaye çevrelerinin Anayasamızın bu maddesini hatırlamaları gerektir. Herkesin mal mülk sahibi olması en vazgeçilmez hakkıdır. Bu hakkın sınırsız olmadığını bilmezlikten gelinemez. Toplum yararına aykırı olarak kullanılacak mülkiyet hakkı, kanuna aykırı bir hak olmaktan öteye geçemez. Kavel'de işverenin fabrikasını kapatması, kamu zararına bir davranıştır. İşçileri açığa mahkûm etme isteğinin belirgin örneğidir. Sermayesine güvenerek işçileri açıkta ve aç bırakmak istemesi ile elde etmek aracını güttüğü şey bizim haklarımız ve hürriyetlerimizdir.

Anayasamızın 42. inci maddesine göre «Devletin çalışanların insanca yaşamaları ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için sosyal, iktisadi, ve maff tedbirlerle çalışanları korumak ve çalışmayı desteklemek, işsizliği önleyici tedbirler almakla görevli olduğu da unutulmamalıdır. Madem ki Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir. O halde: Kanunlara açıkça cephe alan Kavel işvereni işlediği suçlar yüzünden cezalandırılmalıdır.

Başbakan yardımcısı Turhan Feyzioğlu, 62 gün süren Kavel olayının kesin olarak kapandığını açıklarken «Her iki taraf temsilcilerinin memleket menfaatlerini düşünün, işçi - işveren münasebetlerinde hukuka bağlı, barışçı ve olgun davranışları öğülmeye lâyıktır» diyordu.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu arasında 3 Mart Pazar günü imzalanan protokola göre, Kavel Olayı'nın ikinci günü işten çıkarılan dokuz işçi 20 gün içinde işlerine iade edilecek, işçilerin 1262 ikramiyeleri 1961 yılında uygulanan esaslara göre fabrikadan çalışmasından sonra bir hafta içinde ödenecek, fabrikadan daha önce çıkarılmış bulunan dört işçi yeniden işe alınmayacak, fakat kanunî tazminatları ödenecektir.

Bu sonuca kolay varılmamıştı. İşverenin yaptığı tasfiyeden sonra işçiler, soğuk demeden, gece demeden fabri-

kanın önünde nöbet tutmuşlar, hattâ bu yüzden zaman zaman emniyet kuvvetleriyle aralarında çarpışmalar olmuştu. Anlaşmaya varılmadan bir gün önce, fabrikadan kablo yüklü kamyonların çıkmasına engel olmak için barikat kuran işçilerin eşleriyle polis arasında büyük bir arbede çıkmış, yaralananlar olmuş, hâmile bir kadın polisten yediği darbeler yüzünden çocuğunu düşürmüştü.

3 Mart Günü Başbakan Yardımcısının kesin beyanlarından ve hele işverenin protokola uygun olarak 1962 ikramiyelerini ödemesinden sonra Kavel Olayı'nın kapandığı sanılıyordu. Ne var ki, işçinin çilesi dolmamıştı. Nitekim, anlaymadan tam sekiz gün sonra Sarıyer Sülh Ceza Mahkemesi, 12 Kavel işçisini tevkif etti.

11 Mart Pazartesi günü Kavel fabrikasına gelen polisler tarafından teker teker adliyeye götürülen işçiler böyle bir şeyi asla beklemiyorlardı. Çünkü, hükümetin en nüfuzlu Bakanlarından biri olayın kapandığını kesin olarak açıklamıştı. Fakat Sarıyer Adliyesine gidince Cumhuriyet Savcılığının 24 işçi hakkında dava açtığını ve tevkiflerini istediğini öğrendiler!

Mahkeme, işçilerden 14 ünün tevkifine lüzum gördü. Tevkifine karar verilen işçilerden İlyas Kabil, Hâlis Bi-

Uluslararası yardım ve sendikalar

Sina Pamukçu

Bu önemli yazıyı gelecek hafta yayınlayacağız

lici, Ali Sarsar, Ahmet Ağca, Çetin Ağırlı, Abdullay Biçer, Murat Gökmen, Süleyman Varol, Osman Özkan, Abdî Erbay Hasbal Kayalı, Hamdi Biçer derhal Sultanahmet Cezaevi'ne götürüldüler. O gün bulunamayan Şener Arlan ve Sefer Mert ise daha sonra tevkif edildiler.

Fakat tevkifler bununla da bitmedi. 13 Mart Perşembe günü beş Kavel işçisi daha sorguya çekilerek Recep Hamza adındaki işçi hakkında da tevkif kararı verildi.

Tevkif haberlerini veren gazeteler, işçilerin, «Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa muhalefet, polise fiilî mukavemet, mesken mensuriyetini ihlâl» gerekçesiyle tevkif edildiklerini bildiriyordu ama, aslında, Ceza Muhakemeleri Usul Kanununa rağmen tevkif edilen işçilere tevkif sebepleri tebliğ edilmedi. Karara işçilerin avukatları Sarıyer As-

liye Ceza Mahkemesinde itiraz ettiklerse de, müsbet bir sonuç alınmadı. Başbakan Yardımcısının sözüne rağmen, 15 Kavel işçisi, hak mücadelesi yolunda hürriyetlerinden ödünler.

Ayrıca, bu tevkifler üzerine, 3 Mart protokolünün uygulanması imkansız hâle geldi. Çünkü, 20 gün zarfında görevlerine iade edilmesi gereken 9 işçiden 5'i hâlen Sultanahmet Cezaevinde yatmaktadır ve işbaşı yapmaları imkânı fiilen ortadan kalkmıştır.

BİR SENDİKACI KI

İstanbul Radyosunun 11 Mart Pazartesi gecesi Çalışma Bakanı ile işçi ve işveren temsilcileri arasında düzenlediği açık oturumun yöneticisi, işçilerle ilgili kanunlar Meclise gelmeden önce Türk-İş'in bu konudaki görüşünün açıklanmasının önemli olduğunu, bu görüşün Meclis'e ışık tutacağını belirtmek zorunda kaldı. Çünkü, Türk-İş Birinci Bölge Temsilcisi İsmail Topkar, «Bakalım bir şeyler düşünürüz... Hele kanunlar Meclise gelsin.» diyor, fakat işçi görüşünü bir türlü açıklayamıyordu.

Oturum yöneticisinin uyarmasına rağmen Topkar yine önemli bir şey söyleyemedi, «Vallahi tasarılar daha elimize geçmedi... Maamafih, Türk-İş hukukçuları incelemeler yapacaklardır» dedi ve her şeyin fevkalâde olacağına inancını belirtti.

Bu sözler karşısında oturum yöneticisi hayretini gizleyemedi ve «Ben sanmıştım ki, burada Çalışma Bakanına karşı tenkitler olacak. Görülüyor ki, herkes tam bir anlaşma içinde...» demek zorunda kaldı.

Oysaki, açık oturumun yapıldığı ve Topkar'ın sanki önemli bir şey yokmuş gibi konuştuğu sırada, 14 Kavel işçisi, arkalarında gözü yaşlı ailelerini bırakmış, hapishanenin demir parmak-

lıklarını arkasında mücadelelerinin bedelini hürriyetleriyle ödüyorlardı.

Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu Tasarısı ile Sendikalar Kanunu Tasarısının on gün önce Türk-İş tarafından tevkif edilerek bütün sendikalara gönderildiğini bilen sendikacılar da, Türk-İş'in hâlâ bir çalışma yapmadığını duyunca hayretler içinde kaldılar.

Nitekim, Türk-İş'in göze görünür tek çalışması, ancak 14 Mart Perşembe günü İstanbul'da, 136 sendikacının iştirakiyle yapılan yıllık Birinci Konsey Toplantısı oldu. Karma Komisyon sözcüsü İstanbul milletvekili Coşkun Kurca'nın da katıldığı toplantı, düzenleniş itibarıyla, ciddiye alınmaya imkân vermediğinden, hiçbir sendikacıyı tatmin etmedi.

GÜNEY SENDİKACILARI

Türk-İş'in tutumundan duyulan memnuniyetsizlik ve İcra Heyetine karşı güvensizlik, işçiler arasında gün geçtikçe yayılmaktadır. Hattâ bu memnuniyetsizlik ve güvensizlik, son zamanlarda Türk-İş'in parçalanmasına sebep olacak kadar artmıştır.

Dünyadaki sendika hareketleri göstermektedir ki, sendikalaşmanın başlamasından bir süre sonra belirli bir sendika liderleri grubu, yerlerini sağlamlaştırınca, bir bakıma tutucu olmaya ve ilk zamanların akıncı ruhunu yitirmekteyler. Fakat, işçilerin durumu yitkiye kötüleştiği, işsizlik arttığı ve ücret düşüklüğü ile sosyal adaletsizlik sürüp gittiği için işçi safından yeni ve akıncı önderler çıkmaktadır.

Türk sendikacılığı bugün bu dönemdedir. Nitekim, Türk-İş'in tutucu bir hale gelmesi, ilk büyük ve toplu tepkiyi güney sendikalarından gördü. Güney sendikaları, bir süredenberi, Türk-İş İcra Heyetinin tutumuna karşı memnuniyetsizliklerini belirtiyorlardı.

Son defa, Türk-İş 4 üncü Bölge Temsilciliği'nde güneyli sendikacılar tarafından sevilen kimselerin görevlerinden alınarak yerlerine tepeden inme tayinler yapılması, bardağı taşıran son damla oldu.

Derhal bir toplantı yapan Güney Bölgesi sendikacıları, isteklerinin yerine getirilebilmesi için Türk-İş'e on günlük mehil tanıdılar.

Türk-İş yöneticileri, on günlük mehil içinde bu istekleri dikkate almak şöyle dursun, bu isteklerin ancak Türk-İş Genel Kurulu'nda görüşülebileceği şeklinde oyalayıcı bir cevap verdiler.

17 Şubat 1963 günü Yapı İş Güney Bölgesi lokalinde ikinci toplantılarını yapan 23 sendika başkanı ve 54 yöneticisinin Türk-İş ile ilgilerini keserek «Güney Bölgesi İşçi Sendikaları Konseyi» ni kuralmaları, Türk-İş yöneticilerinin bu keyfi tutumlarının tabii sonucu oldu.

Ortak bildirimlerinde «Türk İş yöneticileri kendi müessesemizde bize ihanet etmektedir. Birleşmiş ve tek varlık olan bizleri parçalamak gayesi gütmektedir. Bundan böyle Türk İş İcra Heyetini tarihi sorumluluğu ile başbaşa bırakıyoruz» diyen Güney sendikaları, Türk İş Genel Kurulu Toplantısına kadar aralarındaki münasebetleri, Abdülkadir Özdenvar, Ahmet Top, Sakip Bulutlu, Arif Hikmet Karakaya ve Abdülğafur Demir'den kurulu «Güney Bölgesi İşçi Sendikaları Konseyi» aracılığıyla devam ettireceklerdir.

BÖLÜNMEK DEĞİL BİRLEŞMEK

Fethi NACİ

Millî bağımsızlığımızın savunulması, demokratik sosyal reformların gerçekleştirilmesi, toprak ağalarının kalıntılarına karşı savaşma, sosyal ve kültürel ilerleme, halkın yaşamaya seviyesinin yükseltilmesi, halkımızın politik ve ekonomik savaşma imkânlarının genişletilmesi, yani Türkiye'nin gerçek meselelerinin çözümü, ulusun demokrasiden yana olan bütün kuvvetlerinin birleşmesini gerektirmektedir. Gerçek bir demokratik düzen içinde bu birlik sağlanmadıkça son yılların umut dolu «sosyal adalet» sözü, erişilmesi imkânsız bir hayal âleminin adı olarak kalacaktır.

Bunun için topluncu aydınlarla düşen iş, Türkiye için geçerli olduğu kadar herhangi bir ülke için de geçerli olan genel ve soyut bilgilerin tekrarı, birtakım lâfların üstü üste fikir piyasasına sürülmesi değil, günün somut meseleleri üzerinde tartışarak ortak doğrular bulmaya çalışmak ve gerçekleştirilebilir çözüm yollarının ardına düşmektir.

Meselelerimiz ancak Anayasalı, çok partilî, genel seçimli bir düzen içinde çözülebilir. Her zaman böyle bir düzenden yana olmak meselelerimiz için zorunludur. Bunun için, meselelerimiz için çözümlü, kapitalist olmayan bir kalkınma yolunu savunuların, ulusunun bütün demokratik sosyal kuvvetlerini bir araya getirebilmeleri şartına bağlıdır. Türkiye'nin temel meselesi, plânlı kalkınma ya da özel sektör mü, devletçilik mi, vb. değil, ulusun bütün ilerici kuvvetlerini millî ve demokratik bir çizgide birleştirebilmek meselesidir; demokrasinin ve kalkınmanın gerçek teminatı budur.

KAÇINILACAK HATALAR

Sosyal adalet ilkesini savunanların şimdiye kadar işledikleri hataları başlıca üç noktada toplamak mümkündür:

1) Sosyal adalet dendi mi ilk akla gelen, özel sektöre toptan saldırı oluyor. Özel sektörün iş yapışında durulmuyor. Bir vakıya olarak var olan ve daha nice yıllar ekonomik hayatımızda yerli olan özel sektörün (Daha doğrusu millî burjuvazinin) emekten yana bir genel kalkınma plânına bağlı ve sosyal adalet ilkesine uygun olarak çalışmasını sağlamasının imkânları üzerinde durmak yerine, bugünkü tarihsel şartlar içinde gerçekleştirilmesi mümkün olmayan formüllerin yerli yersiz ileri sürülmesi daha kolay geliyor.

2) Bir ileri toplum düzenine giden yolun bir takım ara safhalardan geçmesinin zorunlu olduğu görülmüyor. Bu düzene birtakım belirli sosyal yapı reformlarını gerçekleştirmeden ulaşmanın mümkün olmadığı gerçeğine göz yumuluyor.

3) Ulusun bütün demokratik kuvvetlerinin, başlangıçtan itibaren, işçi sınıfının öncülüğünde toplanmasını istersen, bunun ancak bir oluş içinde elde edilecek bir sonuç olduğunu, yani işçi sınıfını ve bütün emekçi halk yığınlarını eğitip aydınlatarak ulusal kalkınma ve ilerlemenin diline li itici kuvveti haline getirmenin sonucu olduğunu görmüyerek, bu işteği peşin bir doğru olarak kabul etmek

ÖZEL SEKTÖR DERKEN

Oysa memleketimizdeki temel çatışma birbirlerine çıkar bağlarıyla bağlı emperyalizm, toprak ağalığı ve büyük burjuvazi ile bunların dışındaki büyük halk çoğunluğu arasında. Büyük halk çoğunluğu derken aydınlar, işçiler, köylüler, memurları, zanaatkarları, aydın gençliği, serbest meslek sahiplerini düşünüyoruz.

Ulusumuzun bütün vatansever ve ilerici kuvvetlerini emperyalizme ve gerçillğe karşı millî ve demokratik bir cephe kurmaları için gerekli objektif şartlar vardır. Çünkü tekelci sermaye bugün yalnız işçi sınıfını ve köylüleri değil, zanaatkarların, küçük iş sahiplerinin ve aydınların da karşısındadır. Millî burjuvazi de bunların arasına katılabilir.

Özel sektöre hiç bir ayırma yapmaksızın saldırıların en büyük hatası, özel sektör içindeki ayrı gruplar ve bunların menfaat çatışmalarını görmemektir. Çünkü en büyük ek-siklerimizden biri: bugüne kadar burjuvazinin çeşitli tabakalarının tam ve somut bir tahlilini yapmamış oluşumuzdur. «Türkiye'de burjuvazi yoktur» ya da «Özel sektöre kalkınma olmaz» gibi toptan ve kolay yargılarla günümüzü görme, şimdiye kadar yeter görülmemiştir. Oysa Türk burjuvazisinin sosyal gelişme içindeki rolünü açıklıkla tayin edebilmek için burjuvazi ile toprak ağalığı, burjuvazi ile emperyalizm arasındaki gelişmelerini ortaya koymak şarttır.

Büyük ithalatçı zümresinin dış sömürücülerle hiç bir esashi çatışması yoktur. Dışardan mamül madde satın alır, yedek parça alır, ve onlara çıkar bağlarıyla bağlıdır. Burjuvazinin bu tabakasında antiemperyalist, entifeodal hiç bir eğilim görmezsiniz.

Burjuvazinin ihracatçı tabakasında dış sömürçülüğe belirli bir nüfuz vardır. Bunun sebebi, dış pazarlara satılan ürünlerin fiatıdır. Ne var ki fiat farkını köylülere yüklemek pek zor olmadığı için bu çatışma pek önemli sayılmayabilir.

SÖMÜRÜCÜYE KARŞI BİRLİK

Millî burjuvazi, millî iç pazarın sömürülmesiyle ve bu pazar üzerindeki emperyalist monopollerin hâkimiyetinin ortadan kaldırılmasıyla yakından ilgili olan burjuvazi tabakasıdır. Özel sektörün sanayici bölümü bu tabakaya girer.

Antiemperyalist mücadelede bunların safı ilerici toplum kuvvetlerinin safı olmak gerekir. Ne var ki bunlar için de ayrıntılara inen incelemeler gerekir. Bir ayağı toprakta bir ayağı fabrikada olan işçilerimiz olduğu gibi, bir eli toprakta bir eli sanayide olan, yani toprak ağalığı ile sanayiciliği birleştirmiş olan sanayicilerimiz de vardır. (Ve dış çevrelerin Türkiye'de gelişmesini istediği sanayi budur.) Yabancı sermaye ile işbirliği halinde olan sanayicilerimiz de vardır. Millî burjuvazi bunların dışındadır.

Dış sömürçüye karşı birleşmek için düşünülmesi gereken grup, sadece millî burjuvazidir. Ne var ki millî burjuvazinin ekonomik menfaatlerini savunmak için, bağımsız ve güçlü bir ekonomik kurumu, sınıf olarak yalnız kendisini temsil etmek üzere bir siyasal parti yoktur. «Odalar Birliği»nde hâkim olan ithalatçılardır, sanayiciler değil. Ve sanayiciler, «Odalar Birliği» dışında bağımsız bir organ durumuna gelmeyi düşünmemektedirler. Siyasal partilerde ise ithalatçı büyük burjuvazi ve toprak ağaları hâkim durumdadır. (Her partide sayıca az da olsa halkçı ve devrimci elementlerin bulunduğu bir gerçektir. Ama bunlar partilerinin genel gidisi ne yön verebilecek güçte değildirler.) Bunların sonucu olarak, ekonomik ve politik güçsüzlüğü, millî burjuvaziyi faşizmden çok, gerçek bir demokrasi-den korkar duruma getirmektedir. Devrimci oluşun gelişmesi ve yabancı sermayeye bağlanan umut, millî burjuvazide iç ve dış irtica ile gitgide uzlaşan bir eğilim yaratmaktadır. Ekonomî politikamızda bir takım dış kuvvetlerin yön vermek dileklerini bu eğilimi daha da arttırdığı görülmektedir.

Oysa millî burjuvazi ile birlikte yürümenin imkânlarını araştırmak, ithalatın ve ihracatın, yani dış ticaretin devletleştirilmesini istemeye engel değildir.

YALNIZ DEĞİL BİRLİKTE

Türkiye'nin gerçek meselelerinin çözümü, bugün, hiçbir sosyal sınıftan bir başına listesinden gelebileceği bir iş değildir.

Millî ve demokratik bir cephenin öncülüğü için ilk akla gelen et-bette işçi sınıfı olacaktır. Ama bu, ancak karmaşık bir oluşun sonunda ve somut mücadeleler içinde gerçekleşir. İşçi sınıfının öncülüğü meselesi, işçi sınıfının birliği derecesine, savaşçılığına, siyasal gururuna, kendi partisine güven derecesine ve işçilerin köylülerle ittifakına gelişme derecesine bağlıdır.

İşçi sınıfının köylülerle sıkı bir ittifak kurması, toprak reformu davasını, tarım işçilerinin korunması ve teşkilatlanması davasını yürütmedeki başarısına bağlıdır. Ve köylülerle işbirliği anti-feodal mücadelenin temel dereğidir.

Şehir küçük burjuvazisi, aydınlar, aydın gençlik, serbest meslek sahipleri, günümüz şartları içinde, en kısa bir zamanda birleşmesi zorunlu sosyal kuvvetlerdir. Çünkü, bu toplum tabakaları siyasal bakımdan çok aktif bir kitle teşkil ederler ve önemli bir rol oynarlar. Egemen çevreler, amaçlarına erişmek için bunlara dayanır. Bunun için bu aktif kitleyi kazanmak üzere çalışmak şarttır. Ve bu, günümüz şartları içinde, işçi - köylü ittifakından çok daha acil bir meseledir.

BİRLİĞİ ENGELLEYENLER

Toplumunun ilerici kuvvetlerinin birleşmesine başlıca iki engel vardır. Birincisi, bugün faşizmin ve herçeşit gerçillğin temel ideolojisi

durumuna gelmiş olan komünizmle suçlama yöntemidir. Bugün Türk halkının yararına olan bütün düşünceler ve hareketler, «komünistlik» suçlamasıyla karşılamaya mahkûmdur. Belirli çevrelerin çıkarlarına hizmet etmekten başka bir işleri olmayan gericiler, komünistlik suçlamasını her türlü ilerliğin karşısına bir engel olarak çıkarmaktadırlar. Bunun için Ana yasamız teminatı altındaki hürriyetleri gerçek bir hukukî ortama oturtmak için faşist İtalyadan aktarma kanun maddeleriyle mücadele eder ve bunların Anayasamız ruhuna uygun bir şekilde değiştirilmesi için savaşırken, komünistlik itirafının milliyetçilikle hiç bir ilgili olmayan gerici ve anti-lemoratik karakterini belirlemekten çekinmemek şarttır. Bu durumda gerçekler bizden yana ve gericilere karşıdır. «Milliyetçilik» b.y. rağı, bu sahtecilere değil, antiemperyalist Kuvayı Milliyeye ruhunu sürdüren ilericilere yararır.

Millî ve demokratik bir cephe kurulması yolunda karşılaşılan ikinci büyük engel, birleşmesi mümkün ve zorunlu olan sosyal kuvvetlerin birliktе çalışmalarına büyük gırtlıklar çıkararak dar görüşler ve fikirlerdedir.

Dar görüşlülüğe karşı savaş yapmak zorunludur. Şimdiye kadar dar görüşlülüğün zararlarından çok bahsedilmiştir; dar görüşlülüğü çok etmedikçe ilerici hareketin yürüyeceği çok söylenmiştir. Ama bunlar, ne çare, hep sözde kalmıştır. Ve bunun kaçınılmaz sonucu, öteki sosyal ve politik kuvvetlerden tecrü edilmiş olmuştur.

Dar görüşlülüğün kurulumak yolu, halkın temel menfaatlerinin, bilimsel düşüncenin gereklilerinin bir yana itilmesi demek değildir.

TAVİZ VERMEDEN BİRLİK

Mesele, her şeyden önce, millî ve demokratik bir cephe kurulmasına karşı çıkanlara hiç bir taviz vermeden, ama mevcut duruma cevap veren gerçek bir görüşün halka kabul ettirilmesi, yani Türkiye'nin sözünü bulmak meselesidir. Böyle bir görüşün halk arasında yayılması ve tutulması, böylece bir demokrasi cephesinin kurulması için birtakım kusuntılara başvurmaya kalkışmak yanlışdır. Türkiye'nin bugünkü durumunda halkın gerçek isteklerine cevap veren bir görüşü tesbit ettikten sonra en küçük bir taviz vermeden, bunu sonuna kadar savunmak, böylece bir cepheyi daha da kuvvetlendirecek ve kuruluşunu hızlandıracaktır.

Unutulmaması gereken şudur: İzlenecek yolu çizilebilmek bilim düşüncesini benimsemeye bağlıdır, te oriyi bilmeğe bağlıdır. Teorinin ol madığı yerde ancak el yordamıyla ilerlemek, kafaları hatâların duvarına vura vura yürümek mümkündür. Ama her teorik sonuç, olayların, somut durumun, millî ve millîletlerarası şartların gerçek bir tahlilini gerektirir. Bu işi birliktе yürütmek, sosyal adaletten yana olanların başarılarının temel şartı olacaktır.

TARİHTE SOSYAL ADALET ANLAYIŞI

Türkkaya ATAÖV

SOĞUK HARPTEN SONRA

Sosyal adalet kavramı tarihin geçitli dönemlerinde değişik şekillerde anlaşmış ve toplumlar daha demokratik düzenlere doğru geliştikçe belirli taraflar ölçülere vurularak değerlendirilebilir duruma gelmiştir. Kölelik düzeninin hâkim olduğu ve kölesahiplerinin hem üretim araçları, hem de köleler üzerindeki mülkiyetinin toplumdaki üretim bağlarının temelini teşkil ettiği Eski Çağlarda adalet anlayışı mistik kavramlar ve bunların getirdiği dinsel töreler ve dokunulmazlıklar çevresi içinde kalmıştı. Yunan uygarlığının adalet anlayışı hem Sophocles ve Euripides gibi yazarların seçki oyunlarıyla Homer'in Odise ve İlyada gibi destanlarında hem de Platon ve Aristonun Şöretelerinde görülür. Oyun ve destanlarda Tanrılar sosyal adaletin bekçisi gibidirler. Fakat bu adalet anlayışı Atina'nın en parlak devrinde bile 90.000 hür yurttaş ve 365.000 esiri barındıran bir toplumda kadere teslim olmayı telkin etmekten ileri gitmez. Üstelik, Tanrılar için adalet ilkelere uymak zorunluluğu da yoktur. Platon'a göre ise adalet bütün faziletlere birleştirilen yüksek fazilettir ve kişinin fazileti toplumsal bütünlüğün bir parçasıdır. Aristo bu fazilet ve adalet anlayışına bir dereceye kadar eşlik de katmak istedi. Diğer taraftan, Stoiklerden çıkan adalet fikri yürürlükteki kanunlara bağlanmakla eş anlamdaydı. Yahudiliğin ilkyıllarında Tanrıdan çıktığına inanılan sosyal adalet zamanla ilâhî kanunlara, dinsel öğütlere ve ibadete harfi harfine bağlılık şeklinde anlaşıldı. Hıristiyanlığın adalet anlayışı da zamanla şekle bağlılıktan ibaret kaldı. St. Augustine'e göre, adalet ancak 'Tanrı Devleti'nde gerçekleştirilebilir. Kilise Tanrının yeryüzündeki temsilcisiydi. Devletin kiliseden ayrı olarak hiç bir adalet görevi olamazdı.

KÖLELİK VE SONUCU: SÖMÜRGEÇİ DEVLET

Eski çağların bu düşünceleri ve toplumun düzenleyicisi olan devleti adaleti yürütmekle görevlendirmeyen bu davranış o çağın ekonomik ve siyasal düzeninin bir sonucuydu. Kölenin emeğiyle meydana getirdiği ürün köle sahibine teslim edilir ve köleye ancak yaşamaya devam edecek kadar yiyecek verilirken Tanrılara insan kurban etme ve adaklara sadık kalmakla adaletin yerine getirildiğine inanırdı. Kölelerle hür yurttaşlar arasındaki düzenliliği Thesus, Solon ve Cleisthenes'in yaptığı Anayasalar da gideremedi. Köleci düzen ve onun adalet anlayışı iç çelişmelerle çöktü. Eski çağlarda işletme türü kölelik olduğu için köleler çabuk eskimekte ve yeni köle bulma gerekliliği ortaya çıkmaktaydı. Yeni köle bulmak için de köleci devletin savaş ve sömürgecilik yapması gerekiyordu. Devletin askerî gücünü besleyen köylüler ve zanaatçılar hem orduyu meydana getirmek, hem de ordunun giderlerini karşılamak için vergi ödemek zorundaydılar. Küçük üretmeler büyük köle sahiplerinin ucuza çıkarılmaları mal karşısında tutunamayıp vergi ödeyemeyince köleci devlet savaşlarda yenilmeğe başladı.

LAİK FIKRİN ACTIĞI YOL

Köleci toplum yerini derbeyine toprak üstünde sınırsız ve serf üstünde mülkiyet tanıyan derbeylik dö-

zenine bırakmıştır. Keşiflerle icaretin gelişmesi ortaya tüccar sınıfını çıkararak derbeylik düzeni de son bulunca sosyal adalet kavramı ortaya çıkan bu yeni sınıf kabul eden bir tefsire yöneldi. Adalet fikri laikleştirilince toplum mistiklikten hayatin «dünyevi» tarafına itiliyordu. Laiklik Thomas Aquinas'ın devletin de kiliseden ayrı olarak adaletin yayılmasında yardımcı olabileceğini ileri sürmesiyle başlamıştı. Laiklik toplumların taşıyan bu düşünceden şu sonuç çıkıyordu: Tanrı olmazsa bile, devlet sosyal adaleti gerçekleştirebilecektir. Locke, Rousseau ve Kant'ta gelişen bu anlayış adaleti hürriyet ve eşitlikle birleştirmeye çalıştı. Bu gelişmeyi engelleyen derbeylik, krallık ve kast intizamları haksız ve kanunsuz sayılıyordu. Sosyal adalet ancak insanların doğuştan hür ve eşit olduklarını kabul eden bir düzende gerçekleştirilecekti. Aristokrasiye karşı çıkan orta sınıfın, o zamanlar yalnız kendi için desteklediği hürriyetçi görüş Rousseau da kişinin iradesini «genel irade»ye bağlıyordu. Böylelikle, ferdiyetçi adalet anlayışı kendi mantığı içinde isler istemez toplumcu oluyordu.

SOSYAL ADALETİN ÇAĞDAŞ ANLAMI

Buharın makinalarına uygulanmasıyla endüstri devrimine giriş ve onun insanlar arasında kurduğu ekonomik bağlar sosyal adalet kavramına daha çağdaş bir anlam kazandırdı. On dokuzuncu yüzyılın yazarları düşüncelemleri modern teknoloji çağının gerekleri içinde insan sevgisi, kardeşlik ve müdürlükla toplumsal ve kişisel refaha dayandırdılar. Bu düşünce ekonomik gerçeklerden hareket edip daha elle tutulur ve uygulanabilir sosyal adalet ilkeleri peşindeydi.

Çağdaş uygarlığın amacı refahın azamiye çıkmasıdır. Bunun için de toplumdaki bütün tabiat, insan ve makina kaynaklarından en mantıklı ve en verimli şekilde faydalanmak ve bu kaynakların bu amaca hizmet edecek şekilde örgütlenmesi gerekmektedir. Çağımızda azami refah ve sosyal adalet birbirinden ayrılmayan iki kavramdır. Modern toplumların anayasaları halka sosyal adaleti vnaadettükten başka halk da sosyal adalet ilkelere benimsenmektedir. Toplum refahına ancak sosyal adaletten payını aldığına inanan insanlara gevikli çalışmasıyla erişmek mümkün künür.

Toplum refahı da yalnız bütün yurttaşların karınlarının doyması demek değildir. Bu ilk başta erişilmesi gereken bir asarıdır. Endüstri devrimiyle birlikte ortaya çıkan tüccar sınıfı toplumdaki nasıl yeni haklar almışsa endüstri devriminin ortaya attığı yoksun halk yığınları da temel ekonomik ve siyasal haklarını elde edeceklerdir. Yirminci yüzyılda halkın bilinçli öncülleri için sosyal adalet içinde yaşamak sadece yoksun yığınların yitip içebilmesi değil, yurttaşların toplumun bütün nimetlerinden emekleri oranında faydalanmaları ve yeteneklerinin özgürce gelişebilmesidir. Sosyal adalet deyince yalnız asgari ücret ve azami mesalinin söz konusu edilmesi insanın değerini çok küçümsemek olur. Sosyal adaletçi bir düzenden halka ve onun bilinçli tabakalarına dayanarak gerçekleştirilecek ve halkın hem siyasal, hem ekonomik alanda etkileyeceği, katılacağı, denetleyeceği ve yöneteceği adil, hür ve ileri teknikli bir toplum anlaşılmalıdır.

Milletlerarası münasebetlerde, uzun soğuk harp yıllarının bir sonucu olarak davranışları, son bir kaç yıldır şaşırıcı bir yön aldı. İkinci Dünya Savaşından sonra Batı ile Doğu arasında süregelen münasehatlı bir düşmanlık politikası; atom savaşlarının kapısından döne döne, akla daha yakın bir yola girdi. Bu gelişme bloklar için ikinci bir gelişmenin ilk adımlarının atılmasına yol açtı. Bu çelişkilik ileriye göremiyen bir çok devlet adamlarını siyaset sahnesinden yavaş yavaş sil-di. Yeni meseleleri hâlâ eski metotlarla çözmeğe çalışanlar; bir atom harbi çağında görüşlerini tekrar gözden geçirmesini başaramayanlar; dost bilinen devletler arasında derin çatlıkların meydana gelmesine sebep olduktiler.

Dünyanın kaderinde söz sahibi olan dost devletler arasında başlayan bu çelişkilik, ciddi çatışmalar halini almaya başladı. Batı dünyasında De Gaulle, bir Anglo - Saxson hâkimiyetini ciddi şekilde vehmeder oldu. Fransa'nın General Başkam bir Kennedy - Mac Millan yaklaşmasını Federal Almanya Başbakanı Adenauer'e yaklaşmakla karşılamak yolunu seçti. Bu yaklaşma zamanı gelince gerçekleştirile-

İki yıla yakın muhtariyet için çarpışan Iraklı Kürtler, Kasım'ın yerine geçenlerden istediklerini almışlardı. Bu arada dikkati çeken husus Arap milliyetçiliğinin önderi olan Nasır'ın Kürtlerin muhtariyet haklarına duyduğu saygıyı belirtmesiydi. Irak'taki Araplara rağmen teslim edilen bu hakkin, yeni bir politikanın ilk adımları olup olmadığında şüpheler uyandırdı. Nasır bazı meseleleri önceden kendi hesabına çözmeğe çalışıyordu. Kasım deviren Irak Genel Kurmay Başkanını önceden Barzani ile anlaşmış olduğu söylentileri doğru ise; bu kez kendisine karşı gelen bir Irak yönetimi için Nasır tarafından kullanılan duruma giriyor da - trekti, Barzani'nin Arap dünyasında bir müttefik bulması ise Iraklı Kürtlerin durumunu kuvvetlendiriyordu.

Orta - Doğu'daki bir 1958 havası, yeniden «Birlik» formülleri aranmasına yol açtı. Hâlen Bağdat, Şam ve Kahire arasında diplomatik temaslar devam ediyor. Üç hükümetin de temsilcileri tarafından yapılan beyanlarda sık sık «Hürriyet, birlik ve sosyalizm» sloganı yer alıyor. Bu birlik için «Kurtarılmış Arap devletleri» - Cezayir, Birleşik Arap Cumhuriyeti, Suriye, Irak ve Yemen'in isimlerinden bahsediliyor. Bu arada Irak, bu beş memleket arasında bir müşterek komandamlık ihdasını teklif etmiş bulunuyor.

Bu yeni hareketi temsil edenlere göre, şimdilik kendileri için Komünizm bir mesele olmadığı halde, batı emperyalizmi tehlikesi hâlâ Orta Doğu'da Ürdün, Saudi Arabistan ve İsrail tarafından temsil edilmektedir.

FRANSADA GREV

Madencilik grevi ile Fransız hükümetinin içine düştüğü güç durum geçen hafta vehametini daha da artırdı. Başbakan M. Pompidou'nun grevcilerin vatanperverlik hislerine hitap ederek grevi önlemek gayesiyle yaptığı televizyon konuşması hiç bir sonuç vermedi. Grevcilere karşı sert harekete geçmek sorumluluğunu da hiçbir bakan üzerine alamamaktadır. Böyle bir teşebbüsün grevi iç savaş haline sokması ve rejimin yıkılmasından endişe edilmektedir. İşleri Bakanı, 200 bin maden işçisine tekrar işbaşı yaptırabilmek için en azından 400 bin polis gerektiğini, bu kadar kuvvetin de elinde bulunmadığını söyleyerek sert tedbir isteyen arkadaşlarını itidale davet etti.

Son haftanın manzarası, zamanın grevcilerden yana çalıştığını gösteriyor. Nitekim demiryolu işçileri de ücretlerine yüzde 11 oranında zam yapılmasını istediğiyle grev hareketine katıldılar. Gaz ve elektrik endüstrisinin sık sık durması hemen hemen günlük olaylar haline geldi. Özel teşebbüse ait işletmelerde de grev hareketleri gelişiyor. Hareketlerin çok kısa zamanda genel bir grev mahiyeti alması bekleniyor.

1947'den beri ilk defa olarak Katoik Sosyalist ve Komünist sendikalar politik görüş ayrılıklarından sıyrılarak birlikte hareket ediyorlar.

Ali İhsan

BARLAS

Uzun yıllar Dünya Gazetesi dış politika yorumculuğunu yapan değerli yazar ölümündeki sayıdan itibaren dış yorumlarına Sosyal Adalet'te devam edecek

cek bir Avrupa Birliği'ni tehlikeye düşürdü.

Doğu Bloku'nda da durum batıdan farklıydı. Gelişen Çin bütün sosyalist bloka politikasını kabul ettirmeye çalıştığı gerekçesiyle Sovyetler'e karşı açık bir muhalefete girişti. Bu çatışmada Avrupa'daki komünist partiler Sovyetler safında yer alırken Çin'e komşu partiler ise Pekin'i tutar gözüküyordu. Gelişen İttifak Hint - Çin sınırlar çatışmasıyla daha belirgin bir hâle geldi. Bu durumun daha ciddi sonuçlara doğru gitmesi beklenirken Pekin ve Moskova arasında bir gevşeme başladığı görüldü. Kruşçev'in son nutuk ve demeçlerinde görülen değişiklik, Pekin'in Moskova'dan bazı tavizler temin ettiğini anlatıyordu. Kısaca; yeni problemlerin çözülmesinde eski metotları kullanmasını seven Çin'liler, yeni metotları yakından izleyen Kruşçev'i görüşlerine bir hayli yaklaştırdılar.

ÇÖLDE FIRTINA

Birbirinden bir ay ara ile devrilen İktidarlar Orta - Doğu'da yeniden 1958 yılını canlandırdı. Fakat bu defa sahnede Iraklı Kürtler de yer almıştı.

BAGLAR

Teller çığlık çığlığa

Çan sesleri bir baştan bir başa Avrupa'da
Boşlukta yüzyıllar

Milletleri birleştiren raylar
Alt tarafı iki üç kişiyiz şunun şurasında
Her türlü bağdan özgür
Verelim elele

Dumanları tarayan deli yağmur
Teller

Teller düğüm düğüm
Denizaltı kabloları
Bâbil Kulesi olmuş köprü
Örümcek kurmuş başpapazlar bir sürü
Sevenleri tutan bağ birdir her yanda

Öbür bağlar çok mu çok ince
Işığın ak ışınları
Tellerle sözleşmeler bir de

Sait sizi uyarmak için yazıyorum
Ey duyular ey sevgili duyular
Anı'ara düşman
İsteklere düşman
Yanıp yakınmaya düşman
Gözyaşına düşman

Tümüne düşman sevdiğim daha ne varsa
Guillaume APOLLINAIRE'den
Türkçesi:
Necati CUMALI

GELİN TAŞI

GELİN TAŞI:
İlk romanıyla büyük bir başarıya eriştiğini kabül ettiğim. Yaman Koray'ın Deniz Ağacı'ndan (İstanbul 1962, Remzi Kitabevi, 551 sayfa, 10 lira) zevkinle söz açmışım. Kısa, Marmara Adası kılgı avcıları arasında sağlam gözlemlere dayanan bu eserin, bir ilk ürün olmanın bütün sınırlarını aştığını; insanın, tabiatla, toplumla, kendisiyle giriştiği geniş çerçeveli bir çatışmalar dizisini dile getirdiğini; biraz aratılmış kişiliğiyle balıkcı Ahmet'in kendi koşulları içinde iyi çizilmiş bir tip olduğunu, doğuştan getirdiği bir hikâye etme yeteneğiyle yazarm anlatım gücünü; seçtiği ilginç konuyu canlı bir görüş ve derleyicilik zarfıyla besleyebildiğini belirtmiş; olaylar hareketi içinde gereğince düşünmeye yer vermediğini, bireylerinin gerçek serüvenlerinin bir toplumsal gerçeği ortaya koymak için yetimiyeceliğini söylemişim.

Genç yazar Yaman Koray (doğum 1924), ikinci romanını yayımlamak olanağına bulmak için çok beklemedi. Önce Milliyet'te tefrika edilen, bir iki ay önce de Remzi Kitabevince basılan GELİN TAŞI (İstanbul 1963, 336 sayfa, 10 lira), nem sürülmü bir gazetesinin okuyucuları arasında hem de iyi bir reklâmla hazır bir ilgi gördü. Hem tefrika, hem kitap, hem senaryo bedeli olarak çok yararlı bir kazanç yolu açtı bu eser. Yaman Koray'ın romancılık anlayışındaki gelişti ortaya koydu. Bununla birlikte bu iki kitabın sağladığı olanakların, bu genç kabiliyeti daha olumlu bir yöne çevireceğini de umabiliriz. *Kapıdağ dolaylarının Herak - (İlhanköy)ünden bir ailenin iki kuşağı içindeki trafik serüveni ve onların toprak-deniz hayatlarını konu alan bu eser her*

Rauf MUTLUAY

geyden önce ilginç konu avına çıkan yazarı rahat ve kolay bir yolun tehlikelerine sürüklemiş. Gerçekliğin eski tanımı, olmuş ya da olabirliklik niteliği taşıyan bir konuyu bulmuş olmak rastlantısı, ona yeter gözükmüş. Kasım - Nizam - Hüsam kardeşlerin uğradıkları bir birden acı kayıplar, kısmet kavgalarıyla gidetilenen sanatçı avelik, umutsuz ve oransız bir tutkuyla doğal bir aşkın kıs kançlık çekilmesi, Enik Hasanla amcaoğlu Hüseyin arasındaki korkunç kader ayrılığı, kıskırtılmış bir iş küçüklüğünün müthiş cinayeti, en olamaz kazanın en beklenen güne rastlantısı. Bütün bunlar hızlı bir olaylar dizisini hızlı bir anlatımla başıran kitabı bir solukta okunmak için yeter şeyler.

Mitolojide Tantalos soyu - Atreus ağılları - Oidipus ailesi, Tanrılara karşı işlenmiş bağışlanmaz bir suçun lanetli kârlarını taşurlar; o günün inançları içinde bu serüvenler, doğru ve anlamlıdır. Yaman Koray, halk ağzında kimbilir nasıl abartılarak süregelen bu ez rastlantı aile felâketini, masal - efsane karışığı bir olayın nedeniyle, eve alınmayan bir tanrı misafirin ilenmesiyle açıklıyor. Böylece bütün roman, çürük bir kader felsefesinin yorumlanması özüne dayanıyor. Birinci romanda görülen aynı temelsizlik: Yerel bir gerçekle yetinme, bireylerin küçük dillimlerini içinde tukamıp kalma, bir düşünce yüküne, toplumsal bir soruna yönelme. Romanın nış bir olumlu çözümü yok: Ne kışkırtın soyayekim, çevre etkisi, eğitim ve olanaklarla değişebilecek kaderleri üzerine bir kaç söz; ne köy ortamının gerçekleri için titiz bir dikkat. Okuyucu ilgisini canlı tutma için zorlama örnekler. Bir kitabın bu denli rahat ve çabuk okunması, romancı için hiç de sevilecek şey değil.

TÜRK TIYATROSU ÜZERİNE SORUŞTURMA

Tiyatro sahipleri ve rejisörleri arasında «Türk Tiyatrosu üzerine bir soruşturma açtık. İlk üçünün cevaplarını yayınlıyoruz. Diğerlerinin cevaplarını da gelecek sayımızda bulacaksınız. Tiyatro sahib ve rejisörlerine şu soruları sorduk: 1 - Türk Tiyatrosunda gün geçtikçe bir değişme ya da bir ilerleme görüyorsunuz? Türk Tiyatrosunun ilerlemesi ne'ere bağlıdır? 2 - Repertuarınızı hangi ilkeler göz önünde bulundurarak hazırlarsınız? 3 - Tiyatronuzda; rejisör, dramaturg, aktör ve işçiler yönünden yeni bir anlayış gerçekleştirmeğe çalışıyor musunuz? 4 - Gelecek yıl tiyatrosunda, toplumcu ve ilerici yazarların eserlerine yer verecek misiniz? Örneğin Brecht'in eserlerine... 5 - Hangi tiyatrodan yanarsınız? a) Eğitici halk tiyatrosu; b) Eğlence tiyatrosu.

Soruşturmayı yapanlar: Leylâ Erbil - Selma Tükel.

Asaf ÇİĞİLTEPE

1 - Repertuar kaygısı çıktı ortaya. Vodvil tarzında oyunlar oynayan Bulvar Tiyatroları, şimdilik bilinçli olmadan, ellerindeki oyunların, artık ilgi topama dediğini görmeğe başladılar. Bilinçli olmadan dememin sebebi, a-zalmağa başlayan ilginin nedenini bilmediklerinden dolayıdır. Onlar daha bir süre, bu biçim oyunlar oynayıp, başarısızlığın o belli oyunun, o seferlik sahneye kötü konmuş olmalarından ileri geldiğini sanmalarından ileri geliyor.

Gelecek yıl tiyatromuz, iyi seçilmiş, iyi düşünülmüş, halk yararlı eserler seçme çabasının başlangıcı olacaktır. Artık işe yaramayan, bir şey demeyen, varlık sebebi olmayan eserler gerekli sayılmayacaktır.

2 - Repertuarımızı, toplumcu, eğitici, öğretici, yararlı oyuncu eserlerden kurmağı kararlaştırmış bulunuyoruz. Bundan başka geçerli bir tiyatroya çeşitlik yoktur. Bütün günümüzün film saatleriyle, tiyatroya verdiğimiz göre, böyle bir yola dönmek olmak la yeterli derecede de kendi kendimiz eğittiğimizi anlamış bulunuyoruz.

3 - Gerçekleştirmeğe çalıştığımız belki Türkiye için yeni olmağa beraber, bütün dünyada bir çok örnekleri olan bir tiyatroya biçimidir. Bu tiyatroya artık rejisörün bir yaratıcıdan fazla, bir iş yöneticisi olduğumu söyleyebiliriz.

Dramaturg; başka tiyatrolarımızda varlığı bulunmayan ve varlık sebebi bilinmeyen bir sanattır. Bizde ise dramaturg toplumun bütün koşullarıyla, tiyatromuz arasında baş kurması gereken bir aydın kişi olmalıdır. Görevi, tiyatrosunun yolunu çizmek ve dünyaca tanınmış sırası gelen eserleri oynanmak üzere hazırlamaktır.

Sahne işçisi Öbür Türk Tiyatrolarında değer verilmeyen bir ügedir. Çünkü, o Tiyatrofari yönetenler, sahne işçiliğinin ne olduğunu bilmezler. Biz de ise, dency sahne işçisinin en az aktör kadar yararlı olduğunu ve sahne üstünde iyi işçilik yapmayan bir tiyatrodan iyi oyunlar çıkamayacağını ispatlanmış bulunuyor.

4 - Bu yıl olduğu gibi gelecek yıl da, özellikle bu yazarların eserlerini seçeceğiz. Örneğin Bertolt Brecht'in beş oyununu birden

repertuarımıza alarak, bir Brecht yılı hazırlamağı düşünürüz. Gelecek yıl iki tiyatroya birden çalışmak durumunda olan topluluğumuz bu eserlerin yanı sıra Armand Gatti, O'Casey ve İskandinav ülkelerinden bazı eserleri repertuarımıza almak için gerekli çalışmalar yapmaktadır.

5 - Bundan önceki soruların za verdiğimiz cevaplardan da kolayca anlaşılacağı gibi, topluluğumuz tutarlı bir tiyatroya yolda.

Yani hem Brecht oynayıp hem de eğlendirici tiyatroya yapma saç malığını göstermez. Ama bu garip ilgi bir çok tiyatroya yine garip sebeplerle birlikte ortaya çıkacağına inanıyorum.

Topluluğumuz, gerek kendi çabasıyla gerek halkın tepkisiyle belli bir yola yönelmiştir. Bu yolda her şey seyircinin eğitilmesi, kullanılmasında, kafaca bilgice silahlandırılması amacına dayanır. Yurdumuzun bütün kurumları aynı birlik içinde çalışmaya başladığı takdirde, yararlı bir iş yapılmış olur.

Lâle ORALOĞLU

1 - Türk tiyatrosunda muhakkak ki çok büyük bir değişme var. Türkiye'deki sanatçıların arasında da Tiyatro kolunu uluslararası ölçüye yaklaşmış bir kol olarak görüyorum. Filmeliğimizi ele alırsak onun yüz kızartıcı bir gerilikte olduğunu görürüz. Bizde Tiyatro sayıları arttığı gibi, telif eserler yazarların sayısı da pek çok artmakta ve eserleri oynanmaktadır. Türkiye'de tiyatroya vardır. Tiyatronun ne olduğu halka duyurulmuş tur. Türk Tiyatrosunun ilerlemesi tiyatroların yeni yazarlara yer vermesiyle mümkün olacaktır.

2 - Özel bir şeyim yok. Bütün dünyada tutmuş ilgi görmüş bilhassa Amerika, İngiltere, Almanya İtalyayı takip ederek oralarda oynamış ve bizim memlekette anlaşılabilecek, iş yapacak eserleri seçiyorum.

3 - İyi yapılmış işlere devam edeceğiz, kötüleri de daha iyiyeye getirmeğe çalışacağız.

4 - Tiyatro toplumu aydınlardan bir mekteptir. Brecht'e gelince ben Brecht'i oynayacak gücü kendimde göremiyorum. Ben yine bir Shakespeare'i oynayamam çünkü sahne, salon, teknik imkânlarım buna yetmez. Ayrıca Brecht'i bazı sebeplerden dolayı oynamam üstelik zor gelir.

5 - İmkânların nispetinde eğitici halk tiyatrosundan yanayım. San'at eserleri oynamayı isterim. Tek başımayım halde, ilgi gösterebileceği derecede eğitici olabiliyorum. Gayem her iki tarafı da memnun etmektir. Halk hem ilgi görsün hem de eğitilsin istiyorum. Arada bir de mecburen işçiyi düşünerek eğlendirici eserler de koyuyorum.

Haldun Dormen

1 - Muhakkak ki çok görüyorum. Bu ilerleme, daha çok telif eserlerinin çoğalmasına bağlıdır.

2 - Repertuarımı; kadromu, imkânlarımı ve seyircinin beğenip beğenmemesine göre hazırlarım.

3 - Bizde dramaturg yok. Hiçbir özel tiyatroya olmadığı gibi. Doğrusu bu garip bir soru. Ben zamanında dramaturg huk, rejisörlük, aktörlük de yapıyorum. Dramaturg'ım gelip de benim başıma sen şunu yap, sen bunu oyna demesine tahammül edeceğimi sanmıyorum. Dramaturg özel tiyatrolara uymayan bir şey. Özel tiyatroya, devlet müessesesi olmadığına göre, ona dramaturg gerekmez.

4 - Benim için ilerici, gerici diye bir yazar yoktur. Benim için tiyatroya yazarı vardır. Eser gerçekten iyi ise, oynamak istiyorsam iyidir. Brecht'i oynamak istiyorum. Benim için büyük bir yazar. Benim için mühim olan tiyatroculuğudur.

3 - İkisini birbirinden ayırmıyorum. Ben tiyatrodan yanayım. Bence her tiyatroya eğitici Her tiyatroya eğlendirici olmalıdır. Tiyatro, eğlendirici olmaktan uzaklaştığı an, tiyatroya olmaktan da uzaklaşmıştır.

Gelecek sayıda:

SALM ALPAGO

YILDIZ KENTER

GÜLRİZ SURURİ

ENGİN CEZAR

BEKİAN ALGAN

MÜNİR ÖZKIU'un

cevaplarını bulacaksınız.

